

ZuivelNL
KETENORGANISATIE VAN DE ZUIVELSECTOR

Jaarverslag 2020

Kengetallen

Nederlandse zuivelsector

- 15,7 duizend melkveebedrijven leveren 14 miljard kg melk aan de industrie
- Nederland telt 1,6 miljoen melk- en kalfkoeien en 1,1 miljoen hectare grasland en snijmaïs (26% oppervlakte Nederland)

- 25 bedrijven met 52 fabrieken verwerken 98% van de in Nederland geproduceerde melk tot consumentenproducten en ingrediënten
- 47 duizend arbeidsplaatsen in melkveehouderij en industrie
- De productiewaarde van de zuivelindustrie bedraagt circa € 7,6 miljard

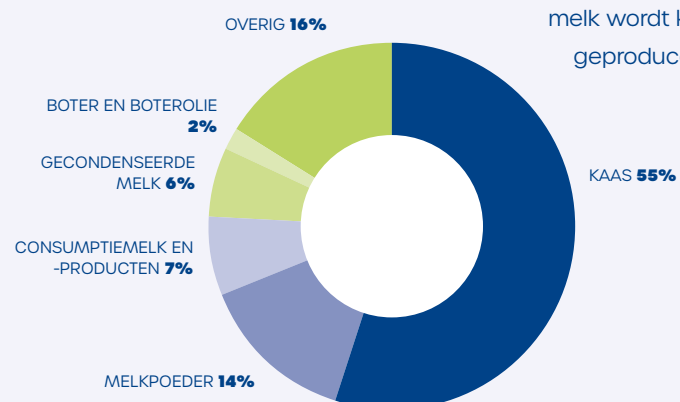
- 35% van de in Nederland beschikbare zuivel wordt in Nederland geconsumeerd
- Gemiddeld eet een Nederlander ongeveer 20 kg kaas per jaar (exclusief kwark)

- 65% van de in Nederland beschikbare zuivel wordt in het buitenland afgezet, waarvan ongeveer tweederde in de EU
- De exportwaarde van de zuivel bedraagt € 7,6 miljard en draagt voor 7% bij aan het Nederlands handelsoverschot

BESTEMMING MELK

Van 55% van de in Nederlandse zuivelfabrieken verwerkte melk wordt kaas geproduceerd

KENGETALLEN NEDERLANDSE ZUIVELSECTOR	2
VOORWOORD	5
1.0 OVER ZUIVELNL	6
Missie en gevoerde beleid	7
Leden en partners	10
Bestuur en organisatie	11
Financiën	12
2.0 WERKZAAMHEDEN	16
2.1 Duurzaamheid	17
2.2 Diergezondheid	22
2.3 Onderzoek & Innovatie	26
2.4 Voedselveiligheid	29
2.5 Arbeid	30
2.6 Educatie jongeren	32
2.7 Export	34
2.8 Nederlands Nationaal Comité – IDF	36
2.9 Marktinformatie	38
2.10 Publicaties	40
BIJLAGE	42
Bijlage 1 Overzicht hoofd- en nevenfuncties bestuursleden	43
Bijlage 2 Samenstelling thema- en stuurgroepen	44

Voorwoord

ZuivelNL is er voor partijen in de sector en wil praktisch en transparant opereren, waarbij duidelijkheid over de rolverdeling en verantwoordelijkheden hoort

ARJAN SCHIMMEL, VOORZITTER

In maart 2021 ben ik gestart als voorzitter van ZuivelNL, waarbij het voor mij al duidelijk was dat er voor de zuivelsector - en dus voor zijn brancheorganisatie ZuivelNL - volop uitdagingen liggen. Uitdagingen waar we als sector een antwoord op moeten vinden.

Maar eerst een woord over mijn voorganger. Voorzitter Jorrit Jorritsma had in december wegens gezondheidsredenen zijn functie moeten neerleggen. Gelukkig gaat het inmiddels beter met hem. Jorrit heeft sinds de oprichting van ZuivelNL in 2014 met veel toewijding het voorzitterschap vervuld. In dynamische jaren heeft hij als voorzitter van de nieuwe organisatie ZuivelNL met zijn verbindend vermogen een belangrijke bijdrage geleverd aan de continuïteit en verdere ontwikkeling van de zuivelsector. Ik wil Jorrit namens de zuivelsector bedanken voor zijn inzet.

FORSE BEZUINIGINGEN 2021

In de begroting 2021 werden fundamentele bezuinigingen doorgevoerd om ZuivelNL weer financieel gezond te maken en perspectief te bieden om in de toekomst nieuwe uitdagingen te kunnen aangaan. Eén van de achtergronden van de financiële perikelen was de uitputting van de reserves.

Bij de oprichting van ZuivelNL kwam van het Productschap Zuivel als reserve een bedrag van ruim € 30 miljoen mee. Deze reserve is zoals gepland grotendeels besteed aan de collectieve bijdrage van de melkveehouderij aan het Diergezondheidsfonds. Sinds 2020 brengt de overheid dit rechtstreeks in rekening bij de melkveehouder.

BLIK OP DE TOEKOMST

Voor de komende jaren zie ik het als mijn opdracht om onze ledenorganisaties LTO, NMV en NZO dichter bij elkaar te brengen. In een tijd waarin de samenleving steeds hogere eisen stelt aan de melkveehouderij, het overheidsbeleid onduidelijk is en de regelgeving steeds wisselt, is het nodig het draagvlak onder de melkveehouders en zuivelondernemingen voor ZuivelNL als brancheorganisatie te vergroten.

ZuivelNL is er voor partijen in de sector en wil praktisch en transparant opereren. Daarbij hoort duidelijkheid over de rolverdeling en verantwoordelijkheden. Zo is de KringloopWijzer onder de vlag van ZuivelNL ontwikkeld als managementinstrument voor de melkveehouder om de mineralen-efficiëntie op een bedrijf in beeld te brengen. De discussie over de inzet

hiervan als overheidsinstrument voor het meten van klimaatprestaties van melkveebedrijven wordt gevoerd door de leden van ZuivelNL: LTO, NMV en NZO.

Een andere punt dat de aandacht vraagt is data en het verzamelen en analyseren ervan. Dit krijgt een steeds belangrijkere rol omdat de wereld om ons heen veel vraagt van de sector op het gebied van uitstoot van emissies, houden van dieren en tracking en tracing van de kwaliteit van onze producten. Om een voorbeeld te geven: KoeMonitor is ontwikkeld om onze afnemers wereldwijd de garantie te kunnen geven dat dieren en melk voldoen aan de Europese gezondheids- en hygiënevoorschriften. Zonder zo'n borgingsstelsel is de export van zuivelproducten niet mogelijk. ZuivelNL is eigenaar van het instrument en de melkveehouder geeft toestemming aan de zuivelonderneming voor de uitwisseling van data.

WOORD VAN DANK

Voor ZuivelNL is 2020 door de bezuinigingsoperatie, de discussies over activiteiten als KoeMonitor en de bestuurs- en directiewisselingen geen gemakkelijk jaar geweest. Van de medewerkers werd veel gevraagd. Daar bovenop kwamen ook nog eens de coronabeperkingen die een andere manier van werken nodig maakten.

Namens het bestuur wil ik dan ook onze grote waardering uitspreken voor de loyaliteit en inzet van de medewerkers en Roald van Noord danken voor zijn professionaliteit en energie bij het leidinggeven als interim directeur aan ZuivelNL.

23 juni 2021

1.0 Over ZuivelNL

Missie ZuivelNL

Overleg en afspraken tussen boeren belangenorganisaties en de zuivelondernemingen op die gebieden waar ketenschakels tezamen een toegevoegde waarde kunnen creëren.

MISSIE EN GEVOERDE BELEID

DOELSTELLING

De Vereniging ZuivelNL is op 7 januari 2014 opgericht door LTO Nederland en Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) als vereniging van algemene belangenbehartigende organisaties voor melkveehouderij en zuivelindustrie. In 2014 is ook de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) als lid toegetreden. Daarnaast heeft ZuivelNL de statutaire mogelijkheid voor partnerschap van aan de zuivelsector gelieerde organisaties.

ZuivelNL is opgezet als brancheorganisatie met als doel het bevorderen van samenwerking in een landbouwsector om zo het concurrentievermogen te verbeteren. De organisatie is voor de overheid en derden het neutrale aanspreekpunt van de zuivelsector.

ZuivelNL is actief op terreinen waar samenwerking tussen de schakels in de zuivelketen tot meerwaarde leidt. ZuivelNL is het platform waar afspraken over gezamenlijke regelingen en financiering tot stand komen. ZuivelNL financiert de activiteiten uit een contributie die is gebaseerd op een inhouding per geproduceerde kilo melk van melkveehouders en verwerkte kilo's melk van zuivelondernemingen. De te financieren activiteiten dienen dan ook een meerwaarde te hebben voor de zuivelsector als geheel.

BESTUUR, THEMAGROEPEN EN DIRECTIE

Het bestuur stelt het beleid vast en beslist over de prioriteiten en de financiering. Themagroepen adviseren het bestuur over het op hun aandachtsgebied te voeren beleid en de te ondernemen

activiteiten en rapporteren over de uitvoering. De themagroepen fungeren als platform voor beleidsdiscussies in de keten over onderwerpen waar draagvlak bij de ketenpartijen of betrokkenheid van ketenpartijen bij de uitvoering nodig is. Een breed gedragen effectieve en efficiënte aanpak wordt daarmee mogelijk gemaakt.

In 2019 had ZuivelNL een nieuwe directeur, Janine Luten, benoemd. Zij besloot echter met ingang van 14 augustus 2020 een nieuwe functie te aanvaarden. Het bestuur vond Roald van Noort bereid om als interim-directeur ZuivelNL per 1 september 2020 te gaan leiden. Dit gaf het bestuur tijd om een vaste nieuwe directeur te zoeken. Met Roald van Noort kreeg ZuivelNL de beschikking over een zeer ervaren directeur, die de sector goed kent en op de hoogte is van de structuren en nieuwe ontwikkelingen. De vacature van directeur werd ingevuld met de aanstelling van Hubert Andela per 1 juni 2021.

In december liet voorzitter Jorrit Jorritsma het bestuur weten dat hij definitief zou terugtreden als voorzitter van ZuivelNL vanwege zijn gezondheidssituatie. In september 2020 had Jorrit Jorritsma wegens gezondheidsredenen zijn functie als voorzitter al tijdelijk neergelegd.

Het bestuur betreunde en respecteerde het besluit van Jorritsma en sprak waardering uit voor zijn verbindend vermogen en zijn inzet voor en toewijding aan de zuivelsector in de afgelopen jaren. Het proces om tot de benoeming van een nieuwe voorzitter te komen werd gestart. Wil Meulenbroeks nam het voorzitterschap van ZuivelNL tijdelijk waar. Een nieuwe voorzitter werd gevonden in de persoon van Arjan Schimmel. De Algemene Vergadering benoemde hem tot voorzitter met ingang van 1 maart 2021.

FINANCIËN

De zuivelsector maakte in 2020 roerige tijden door. Markt, maatschappij en overheid stellen hoge eisen aan de wijze van boeren. Daarnaast is de afzet op de wereldmarkt van groot belang voor de melkveehouderij en zuivelindustrie. Nieuw was de coronapandemie waarvan de gevolgen leidden tot nieuwe onzekerheden in de markt.

Tegen deze achtergrond zag het bestuur zich voor de uitdaging gesteld een begroting voor 2021 op te stellen. Het bestuur heeft hierbij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Financiering/uitvoering van activiteiten met een gezamenlijk belang en meerwaarde voor melkveehouders en zuivelondernemingen;

Markt, maatschappij en overheid stellen hoge eisen aan de wijze van boeren

- Stimuleren van kennis en innovatie samen met co-financiers als de overheid;
- Handhaving van het huidige contributieniveau voor melkveehouders en zuivelondernemingen.

De Algemene Vergadering van ZuivelNL heeft de begroting op 9 december 2020 goedgekeurd. In de begroting is ook rekening gehouden met nieuwe (2019) accountancyregels voor non-profit organisaties en de voorziene uitputting van de reserves. Bij de start van ZuivelNL was afgesproken dat geleidelijk ingeteerd zou worden op de reserves. Het eigen vermogen is in de afgelopen jaren afgenomen, terwijl de contributie niet werd verhoogd. Het op een gezond peil brengen van de reserve is dan ook noodzakelijk. In de begroting werden fundamentele bezuinigingen doorgevoerd.

In 2021 heeft ZuivelNL een te besteden budget van € 8,7 miljoen. Dit is een verlaging van circa € 3 miljoen ten opzichte van de verwachte uitgaven in 2020. De inkomsten uit contributie zijn begroot op € 9,5 miljoen (veehouders € 6,8 en industrie € 2,7 miljoen).

De focus van het nieuwe budget ligt op de kernthema's Voedselveiligheid, Diergezondheid, Duurzaamheid, Onderzoek & Innovatie, Data en Export.

De doelstelling van de bezuinigingsoperatie is dat ZuivelNL zijn taken in het gezamenlijk belang van melkveehouders en zuivelondernemingen actief kan blijven uitvoeren en voor de toekomst sterker staat.

De bezuinigingsoperatie heeft onder meer tot gevolg dat het thema Arbeid vervalt en in 2021 wordt afgebouwd.

In 2021 zal een werkgroep de gegevensuitwisseling tussen KoeMonitor en de BGP-tool uitwerken

ZuivelNL verzocht de Belastingdienst om voor vooraf trek van btw op kosten toerekenbaar aan de activiteiten, die ZuivelNL als belangenbehartiger voor de zuivelsector verricht, in aanmerking te komen.

De Belastingdienst wees dit verzoek af omdat een van de ledenorganisaties niet alleen btw-ondernemers als lid heeft. Het bestuur beraadt zich op mogelijke vervolgstappen.

KOEMONITOR

ZuivelNL heeft per 1 januari 2020 het instrument KoeMonitor aan de zuivelondernemingen beschikbaar gesteld. KoeMonitor is een systematiek om de regelgeving op het gebied van diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid in de melkveehouderij te borgen en is door partijen in de zuivelketen ontwikkeld.

Naar aanleiding van verschillende interpretaties over de wijze van invulling van de uitvoering van de regelgeving met het gebruik van KoeMonitor, die leidden tot onrust onder melkveehouders en dierenartsen, werd met de SGD-dierenartsen overlegd. Dit overleg leidde uiteindelijk tot afspraken over de invulling van het voor melkveehouders verplichte

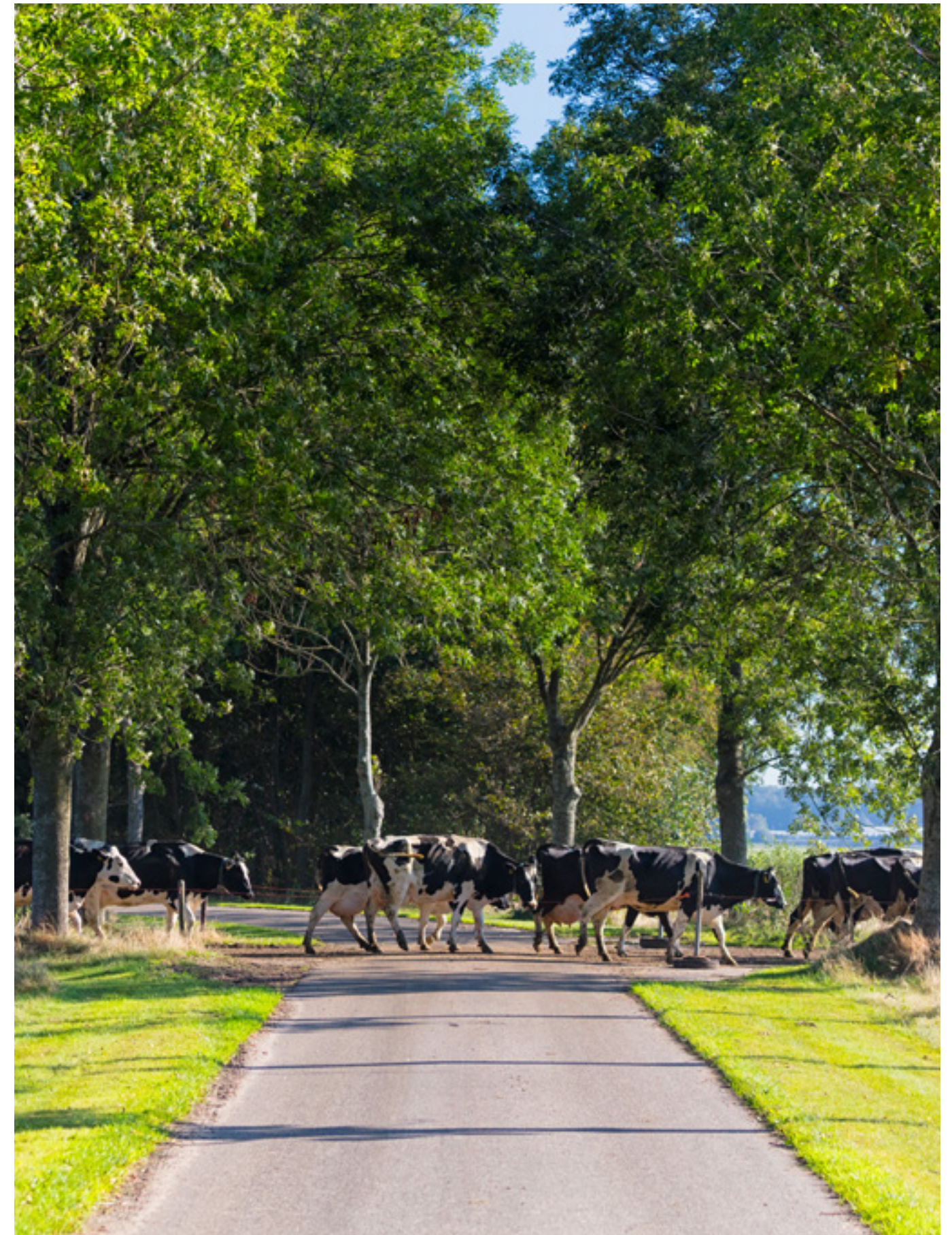
bedrijfsgezondheidsplan (BGP) en KoeAlert, onderdeel van KoeMonitor.

De systemen KoeMonitor en de BGP-tool van de SGD-dierenartsen gaan gegevens uitwisselen als de melkveehouder dat wil en hier toestemming voor geeft. Zo wordt dubbel werk voorkomen. In 2021 zal een gezamenlijke werkgroep de mogelijkheid voor gegevensuitwisseling uitwerken.

ORGANISATIE

De wisselingen in bestuur en directie door het vertrek van voorzitter Jorrit Jorritsma en directeur Janine Luten legden een fors beslag op de organisatie. Ook de voorbereiding van de begroting 2021 vroeg veel van de medewerkers. Daarnaast had de coronapandemie gevolgen voor de wijze van werken. Thuiswerken werd de norm voor de medewerkers, terwijl vergaderingen van bestuur en thema- en werkgroepen via Teams plaatsvonden. De organisatie wist zich aan de nieuwe situatie goed aan te passen.

In de volgende hoofdstukken van dit jaarverslag is meer te lezen over de activiteiten van de verschillende themagroepen.

LEDEN EN PARTNERS

Het lidmaatschap van ZuivelNL staat open voor organisaties van melkveehouders en van zuivelondernemingen die algemene belangenbehartiging van de sector als doel hebben en die voldoende representatief zijn voor de sector die zij vertegenwoordigen.

Leden ZuivelNL

Melkveehouderij	LTO Nederland (LTO) Nederlandse Melkveeouders Vakbond (NMV)
Zuivelindustrie	Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO)

Het partnerschap staat open voor organisaties die in belangrijke mate actief zijn in of voor de Nederlandse zuivel en die een bijdrage kunnen en willen leveren aan de doelstellingen van ZuivelNL.

Partners ZuivelNL

Melkveehouderij	Netwerk GRONDig
Melkgeitenhouderij	Platform Melkgeitenhouderij
Boerderijzuivel	Bond van Boerderij-Zuivelbereiders (BBZ)
Rundveeverbetering	Coöperatie Koninklijke CRV
Kindervoeding	Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Kinder- en Dieetvoedingsmiddelen (VNFKD)
Zuivelhandel	Gemzu
Export fokvee	VEEPRO Holland

In 2020 vonden twee Algemene Vergaderingen plaats en ter voorbereiding van de begroting 2021 één vergadering met alleen de leden.

BESTUUR EN ORGANISATIE

Bestuur

Bestuursleden van ZuivelNL worden benoemd door de Algemene Vergadering op voordracht van de ledenorganisaties (LTO, NMV, NZO). Bestuurders worden benoemd voor een periode van twee jaar en zijn direct herbenoembaar. In 2020 vonden 25 bestuursvergaderingen plaats.

In december 2020 liet Jorrit Jorritsma weten dat hij definitief terugtrad als voorzitter van ZuivelNL vanwege zijn gezondheidssituatie. In september had Jorrit Jorritsma wegens gezondheidsredenen zijn functie als voorzitter al tijdelijk neergelegd. Met ingang van 1 maart 2021 werd Arjan Schimmel benoemd tot voorzitter. In de tussentijd nam Wil Meulenbroeks het voorzitterschap waar. De samenstelling van het bestuur is per juni 2021 als volgt:

Arjan Schimmel	onafhankelijk voorzitter
Herman Bakhuis	LTO
Wil Meulenbroeks	LTO
Harm Wieggersma	NMV
Hester Maij	NZO
Oscar Meuffels	NZO; tot december 2020
Klaas Hokse	NZO; vanaf december 2020

Zie bijlage 1 voor het overzicht van hoofd- en nevenfuncties van bestuursleden ZuivelNL.

Organisatie

In augustus 2020 is Janine Luten uit dienst getreden. Van september 2020 tot juni 2021 fungeerde Roald van Noort als interim directeur. Het team van ZuivelNL bestaat per juni 2021 uit:

Hubert Andela	Directie
Nathalie Arts	Export
Bregje van Erve	Duurzame Zuivelketen
Rob Hessing	Organisatie
Jurgen Jansen	Secretaris NNC-IDF, Marktinformatie, Arbeid
Lisette van der Kallen	Secretaris bestuur, Communicatie, Onderwijs
Louwrens van Keulen	Data, KringloopWijzer
Ria de Koning	Secretariaat, Financiën
Adrie Lugtigheid	Export
Willem Koops	Onderzoek & Innovatie
Jurriën Scheepstra	Marktinformatie
Martin Valstar	Marktinformatie
Anne Vollerling	Diergezondheid
Simone van de Weijer	Export

FINANCIËN

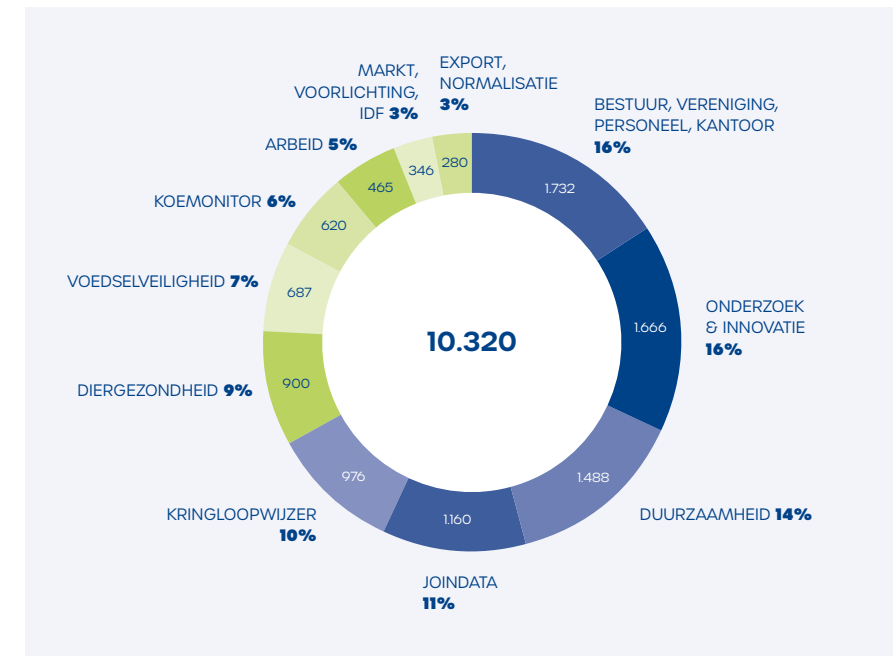
REKENING VAN
BATEN EN LASTEN

€ 1.000

BATEN	Begroting 2020	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Contributie leden (op basis melkvangst industrie)			
€ 0,02/100 kg industrie	2.700	2.726	2.686
€ 0,05/100 kg melkveehouderij	6.800	6.815	6.716
€ -0,08/100 kg retour restbedrag fosfaatreductieplan	0	0	-11.105
Totaal contributie leden	9.500	9.541	-1.703
Bijdrage KoeMonitor	0	1.055	-
Contributie partners	60	60	60
Diensten en publicaties	80	88	97
Rente	0	-20	-106
Totaal overige baten	140	1.183	51
Totaal baten	9.640	10.724	-1.652
LASTEN	Begroting 2020	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Bestuur en vereniging	130	154	200
Personeel en kantoor	1.721	1.578	1.497
Voedselveiligheid	800	687	983
Diergezondheid	1.422	900	6.699
Duurzaamheid	1.557	1.488	1.904
KringloopWijzer	877	976	2.126
JoinData	0	1.160	512
Onderzoek & Innovatie	1.791	1.666	6.352
Arbeid	360	465	184
Export, Normalisatie	330	280	301
Markt informatie, Voorlichting, IDF	652	346	616
KoeMonitor	0	620	0
Totaal lasten	9.640	10.320	21.374
Saldo Baten en Lasten	0	404	-23.026

LASTEN ZUIVELNL 2020

€ 1.000

TOELICHTING REKENING
VAN BATEN EN LASTEN**Diergezondheid**

De realisatie is lager dan begroot als gevolg van een meevaller bij de afrekening met het Diergezondheidsfonds van de overheid.

JoinData

De lasten voor JoinData waren in 2020 niet begroot. Als gevolg van nieuwe accountancy regels voor non-profit organisaties zijn de lasten voor 2021 en het eerste kwartaal 2022 verwerkt in de rekening 2020.

Voorlichting

De realisatie is substantieel lager dan begroot als gevolg van het door corona stil komen te liggen van het boerderijeducatieprogramma.

KoeMonitor

ZuivelNL heeft met zuivelondernemingen een subcentieovereenkomst gesloten waarmee een bijdrage van € 70 per deelnemende veehouder in rekening wordt gebracht. Het saldo van de ontvangen bijdrage KoeMonitor minus de lasten van KoeMonitor is toegevoegd aan de bestemmingsreserve KoeMonitor.

BALANS

per 31 december
€ 1.000

TOELICHTING**Algemene reserve**

Nadat in de jaarrekening 2019 een negatieve algemene reserve van € 1 miljoen is vastgesteld, zijn door directie en bestuur een aantal maatregelen getroffen om deze zo snel mogelijk weer op een gezond niveau te brengen. In de begroting 2021 zijn de lasten zodanig beperkt dat de algemene reserve per einde 2021 naar verwachting weer positief zal zijn.

Bestemmingsfonds**Dierziektebestrijding**

In 2019 is ZuivelNL een nieuw convenant met de overheid voor de periode 2020 - 2024 aangegaan. Overeengekomen is dat het ministerie zelf de bijdragen van de melkveehouders zal innen. ZuivelNL zal alleen nog een crisisreserve van € 1,6 miljoen aanhouden.

Bestemmingsfonds Sociaal Plan

Dit fonds betreft de financiering van de arbeidsvoorwaardelijke verplichtingen die ZuivelNL van het Productschap Zuivel heeft overgenomen.

Bestemmingsreserve KoeMonitor

De bestemmingsreserve is ingesteld om een positief exploitatiesaldo te reserveren en later te kunnen gebruiken als de lasten van KoeMonitor hoger zijn dan de ontvangen bijdragen van de melkveehouders. Hogere lasten worden verwacht met name als gevolg van afschrijvingen op de aankoop Koe-Kompas en de investering in de upgrade van het huidige systeem. Het positieve saldo van KoeMonitor is toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

ACTIVA	2020	2019
Materieel vaste activa	106	40
Lang lopende vorderingen	17	0
Vlottende activa	772	8.809
Liquide middelen	15.448	7.164
Totaal activa	16.343	16.013
PASSIVA	2020	2019
Eigen vermogen	1.606	1.202
Lang lopende schulden	2.293	3.711
Vlottende passiva	12.444	11.100
Totaal passiva	16.343	16.013
Verwerking saldo baten en lasten in eigen vermogen	2020	2019
Eigen vermogen 1 januari	1.202	24.228
Saldo baten en lasten	404	-23.026
Eigen vermogen 31 december	1.606	1.202
Het eigen vermogen 31 december is als volgt opgebouwd:		
Algemene reserve	-925	-1.010
Bestemmingsfonds Dierziektebestrijding	1.597	1.597
Bestemmingsfonds Sociaal Plan	499	615
Bestemmingsreserve KoeMonitor	435	0

MEERJARENOVERZICHT

€ 1.000

BATEN	2020	2019	2018	2017	2016
Contributie industrie	2.726	2.686	2.706	2.733	2.840
Contributie melkveehouderij	6.815	6.716	6.764	6.831	7.100
Heffing fosfaatreductieplan	-	-11.105	-	25.020	-
Bijdrage KoeMonitor	1.055	-	-	-	-
Contributie partners	60	60	60	60	60
Diensten en publicaties	88	97	209	100	150
Subsidie EZ	-	-	-	3.078	6.902
Overige inkomsten	-20	-106	2	16	120
Totale baten	10.724	-1.652	9.741	37.838	17.172

LASTEN	2020	2019	2018	2017	2016
Bestuur en vereniging	154	200	172	123	107
Personeel- en kantoorkosten	1.578	1.497	1.367	1.353	1.102
Voedselveiligheid	687	983	1.311	1.827	1.017
Diergezondheid	900	6.699	8.661	5.520	7.545
Duurzaamheid ¹	1.488	1.904	2.228	17.411	8.279
KringloopWijzer	976	2.126	1.788	1.388	868
JoinData	1.160	512	800	0	0
Onderzoek & Innovatie	1.666	6.352	2.524	2.576	3.283
Arbeid	465	184	659	228	143
Export, Normalisatie	280	301	332	282	296
Marktinformatie, Voorlichting, IDF	346	616	578	397	527
KoeMonitor	620	-	-	-	-
Totaal lasten	10.320	21.374	20.420	31.105	23.167

¹ Inclusief uitgaven fosfaatreductieplan 2017

SALDO BATEN EN LASTEN	2020	2019	2018	2017	2016
Mutatie	404	-23.026	-10.679	6.733	-5.995
Eigen vermogen	1.606	1.202	24.228	34.907	28.175

2.0 Werksaamheden

2.1 DUURZAAMHEID

De Nederlandse zuivelsector staat voor een duurzame melkveehouderij die gezonde producten voortbrengt in een gezonde omgeving. Melkveehoudersorganisaties en zuivelondernemingen hebben samen duurzaamheidsdoelen voor 2030 opgesteld met als basis verantwoorde productie, voldoende draagvlak en een gezond verdienmodel. ZuivelNL speelt een stimulerende en faciliterende rol door de financiering en het programmamanagement van de Duurzame Zuivelketen en door de opzet van de Centrale Database KringloopWijzer.

DUURZAME ZUIVELKETEN

In 2020 is de Duurzame Zuivelketen als Themagroep onder ZuivelNL geplaatst en wordt in een nieuwe governance-structuur gewerkt met de twee nieuwe partners NMV en NAJK. Op de doelen voor 2020 zijn nieuwe programma-teams van start gegaan, waarin LTO, NMV, NAJK en zuivelondernemingen participeren en waarin integraliteit tussen de doelen meer aandacht krijgt.

De Duurzame Zuivelketen kent zeven hoofdthema's:

- Klimaatverantwoorde zuivelproductie
- Continue verbeteren diergezondheid en dierenwelzijn
- Behoud van weidegang
- Biodiversiteit en milieu
- Verdienmodellen
- Grondgebonden melkveehouderij
- Veiligheid op het boeren erf

Het programma Duurzame Zuivelketen wordt ondersteund door een PPS-onderzoeksprogramma door Wageningen Universiteit. Centraal

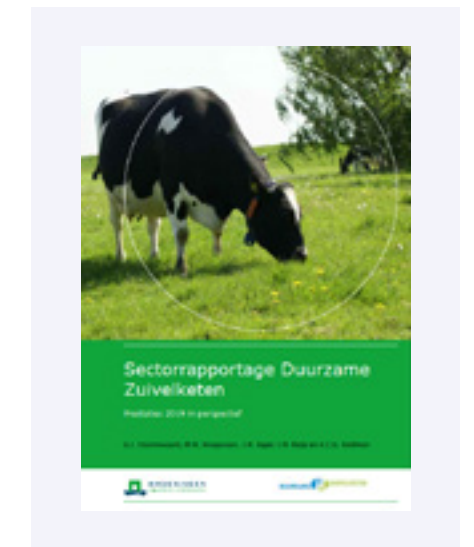
daarin staan integrale realisatie van de doelen, verander- en verdienmodel en het monitoren van de voortgang in de jaarlijkse sectorrapportage. In living labs wordt kennis toegepast en getoetst in de praktijk ten aanzien van levensduur, kruidenrijk grasland en eiwit van eigen land. In 2020 is deze vierjarige PPS opgestart.

Sectorrapportage 2019 Duurzame Zuivelketen

Jaarlijks beoordeelt Wageningen Economic Research de verduurzaming van de zuivelketen op verzoek van de Duurzame Zuivelketen.

De prestaties worden gemeten aan de hand van elf thema's. Daaraan zijn doelstellingen gekoppeld die in 2020 behaald zouden moeten zijn. Dat is inmiddels bij vijf thema's het geval. De doelen voor verantwoord antibioticagebruik, energie-efficiëntie, weidegang, verantwoorde soja en voor de excretie van fosfaat zijn gerealiseerd. Op de andere thema's zijn de doelen nog niet behaald, maar zien de opstellers van het rapport wel vooruitgang. Zo komt bij de reductie van broeikasgassen het doel 'klimaatneutrale groei' na drie achtereenvolgende jaren van reductie in zicht.

Dankzij een toename van productie van zonne-energie wekte de sector in 2019 meer duurzame energie op. Inmiddels wordt ruim 6% van de totale energiebehoefte gedekt door productie van duurzame energie. De afstand tot het doel voor 2020 (16%) is nog groot, wat mede komt door de gehanteerde methode waarbij alleen windmolens en covergisting-installaties die in eigendom zijn van het melkveebedrijf worden meegeteld. Zou alle duurzame energieproductie op

landbouwgrond van melkveebedrijven worden meegeteld, dan zou dit doel ruimschoots zijn behaald.

Voor zowel dierenwelzijn als voor biodiversiteit is een monitoringssystematiek ontwikkeld, maar in 2019 zijn nog geen nulmetingen uitgevoerd en/of sector-doelen vastgesteld.

TOELICHTING ZEVEN HOOFDTHEMA'S

Klimaatverantwoorde zuivelproductie

De Nederlandse melkveehouderij- en zuivelsector wil klimaatverantwoord produceren. Dit is vastgelegd in de notitie Klimaatverantwoorde zuivelsector in Nederland, die integraal onderdeel uit maakt van het Klimaatakkoord.

De zuivelsector zet zich in voor een reductie van 1,6 megaton CO₂-equivalenten in 2030 ten opzichte van bestaand beleid, hiervan bestaat:

- 0,8 megaton uit reductie van de emissie van methaan (taakstellend)
- 0,2 megaton via de bodem (taakstellend) en aanvullend:
- 0,6 megaton via opwekking en gebruik van groene energie

Belangrijke aandachtsgebieden om de reductiedoelstelling te realiseren zijn Dier & Voeding, Mestopslag & Bemesting, Bodem & Gewas en Energiebesparing & productie van Duurzame Energie. De Duurzame Zuivelketen neemt proactief initiatieven om in te spelen op de verschillende duurzaamheidsthema's. Daarbij wordt continue gezocht naar een evenwicht en integrale doelen en maatregelen.

Continue verbeteren diergezondheid en dierenwelzijn

Een gezonde koe is van groot belang voor de melkveehouder. Duurzame Zuivelketen streeft naar gezonde koeien die een goed en lang leven hebben. Door de koe en het kalf centraal te stellen en diergericht te werk te gaan zorgt de sector ervoor dat de gezondheid en het welzijn van koeien en kalveren continu verbeterd wordt. In 2019 is de levensduur van melkkoeien verbeterd. In dit thema werd living lab levensduur gestart en kwam de adviesvraag bij SDA over zorg voor jonge dieren tot stand.

Uiergezondheid

In 2020 werd het PPS onderzoek IHealth4Food Diagnostiek Ontwikkeling en Toepassing voor het optimaliseren van uiergezondheid afgerond. Het doel van het onderzoek was om snelle en bij voorkeur on-site diagnostiek te ontwikkelen en te evalueren, zodat er snel en verantwoord een keuze kan worden gemaakt óf er antibiotica moeten worden ingezet (en zo ja, welke) bij de behandeling van klinische en subklinische mastitis. In januari 2021 zijn er webinars uiergezondheid georganiseerd om de resultaten van het onderzoek te presenteren.

Behoud van weidegang

De Nederlandse zuivelketen zet zich in voor het behoud van de koe in het Nederlandse landschap. Weidende koeien maken de melkveehouderij zichtbaar en bepalen mede het beeld dat de maatschappij van de Nederlandse zuivelsector en haar producten heeft. Partijen in de zuivelketen hebben daarom acties ondernomen om weidegang te

stimuleren. Zo keren zuivelondernemingen een premie uit aan melkveehouders die hun koeien buiten laten lopen. Ook hebben zij met succes producten van weidemelk op de markt gebracht.

Het behoud van weidegang wordt ondersteund met het Convenant Weidegang. Het Convenant Weidegang is een initiatief van de Duurzame Zuivelketen. Meer dan tachtig partijen, waaronder overheden, supermarktketens, banken, veevoederleveranciers en diverse maatschappelijke organisaties, hebben het convenant ondertekend. Het doel van het convenant is de weidegang in uiterlijk 2020 terug te brengen op het niveau van 2012 (81,2 procent). Dat doel werd al in 2018 behaald. In het weideseizoen 2020 hebben op een recordaantal boerderijen de koeien buiten gelopen. Het percentage melkveebedrijven waar de koeien buiten komen, steeg naar 83,7 procent. Dat is dus ruimschoots boven het doel dat de zuivelsector zich voor 2020 had gesteld.

In het weideseizoen 2020 hebben op een recordaantal boerderijen de koeien buiten gelopen

Biodiversiteit en milieu

De melkveehouderij heeft als belangrijke gebruiker van landbouwgronden - met name graslanden - een grote invloed op de biodiversiteit. De zuivelketen wil de kansen benutten om bij te dragen aan het behoud en het herstel van biodiversiteit. Dit kan zowel op het melkveebedrijf, door het beperken van verliezen naar bodem, water en lucht, of door beheer van natuur en landschap, als daarbuiten, bijvoorbeeld door gebruik van duurzame soja en een groter aandeel eiwit van het eigen melkveebedrijf.

De Duurzame Zuivelketen ontwikkelde met het WNF en de Rabobank de Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en bracht deze onder bij de stichting Biodiversiteitsmonitor. Deze Biodiversiteitsmonitor bestaat uit zeven kritische prestatie-indicatoren die de impact van de melkveehouderij op biodiversiteit inzichtelijk en meetbaar maken. Dit maakt het mogelijk dat meerdere partijen de melkveehouder op deze prestaties kunnen belonen en daarmee biodiversiteit stimuleren.

In 2020 werd vorm gegeven aan de laatste twee indicatoren: 'natuur en landschap' en 'kruidrijk grasland'. In een pilot met BoerenNatuur is getest hoe deze indicatoren voor alle geïnteresseerde melkveehouders toegankelijk kunnen worden gemaakt.

Een living lab kruidrijk grasland is gestart in samenwerking met het Louis Bolk instituut en de WUR. Met partijen IUCN en Solidaridad is een samenwerkingsproject voorbereid richting verdere stappen op het gebied van duurzame soja. Sinds 2015 gebruikt de Nederlandse zuivelsector reeds uitsluitend soja van veevoederleveranciers die over voldoende RTRS-certificaten voor verantwoorde soja beschikken.

Verdienmodellen

De doelen van de Duurzame Zuivelketen zijn realiseerbaar wanneer er een verdienmodel voor de melkveehouder achter staat. Ketenpartners, stakeholders en overheden hebben

hierbij een verantwoordelijkheid; zij dienen een actieve bijdrage te leveren aan deze verdienmodellen.

Een verdienmodel kan zijn een hogere opbrengst, en/of lagere kosten en/of meer ontwikkelruimte. Verdienmodellen moeten gericht zijn op duurzaam produceren in de breedte en dus verder gaan dan nichemarkten. In 2020 startte binnen Duurzame Zuivelketen de werkgroep Verdienmodellen.

Grondgebonden melkveehouderij

Een grondgebonden melkveehouderij levert een belangrijke bijdrage aan het Nederlandse cultuurlandschap,

waarin weidende koeien een belangrijk beeld zijn. In 2018 heeft de Commissie Grondgebondenheid (ingesteld door NZO en LTO Melkveehouderij) een streefbeeld geformuleerd hoe grondgebonden melkveehouderij in 2025 op bedrijfsniveau concreet kan worden ingevuld.

Belangrijke elementen zijn het in grote mate (65%) zelfvoorzienend zijn voor eiwit en het lokaal sluiten van kringlopen voor voer en mest. Voor grondgebondenheid werd een verbeterde rekenwijze eiwit van eigen land ontwikkeld en werd een start gemaakt met living lab homemade eiwit.

Veiligheid op het boerenerf

In het kader van het driejarige project Veilig en met plezier werken in de melkveehouderij (2019-2022), waarin NAJK, NMV, LTO, NZO, Stigas en ZuivelNL samen werken aan meer veiligheid op en om het boerenerf, is de campagne-website BoerVeilig.com gelanceerd. Het doel van BoerVeilig is om meer bewustzijn te creëren en daarmee (dodelijke) ongevallen te voorkomen.

Veiligheid op het boerenerf is namelijk helaas niet altijd zo vanzelfsprekend gebleken als het lijkt. Op BoerVeilig.com delen melkveehouders verhalen over

hoe het toch mis kon gaan. Verder biedt de website online tools om te testen hoe een bedrijf er qua veiligheid voor staat en op welke punten nog ruimte voor verbetering is. Ook wordt een overzicht gegeven van de beschikbare opleidingen op het gebied van veiligheid. Vanuit het project is ook aangesloten bij het agro- en groenbrede platform 'Veilig op 1', dat in september de tweede Veilig op 1-week organiseerde. De focus van deze week lag op machineveiligheid.

KRINGLOOPWIJZER

De zuivelsector kan zich met het produceren van duurzame zuivel onderscheiden in de markt en de maatschappij. Een belangrijk thema daarbij is hoe een melkveehouder op een duurzame manier melk kan produceren. De basis hiervoor ligt in een efficiënte mineralenbenutting op het melkveebedrijf. Hiervoor is de KringloopWijzer ontwikkeld; een instrument dat de melkveehouder inzicht geeft in de milieu- en klimaatprestaties op zijn bedrijf, waardoor hij nog beter kan sturen op de benutting van mineralen.

Rekenregels

De rekenregels van deze tool zijn wetenschappelijk onderbouwd en

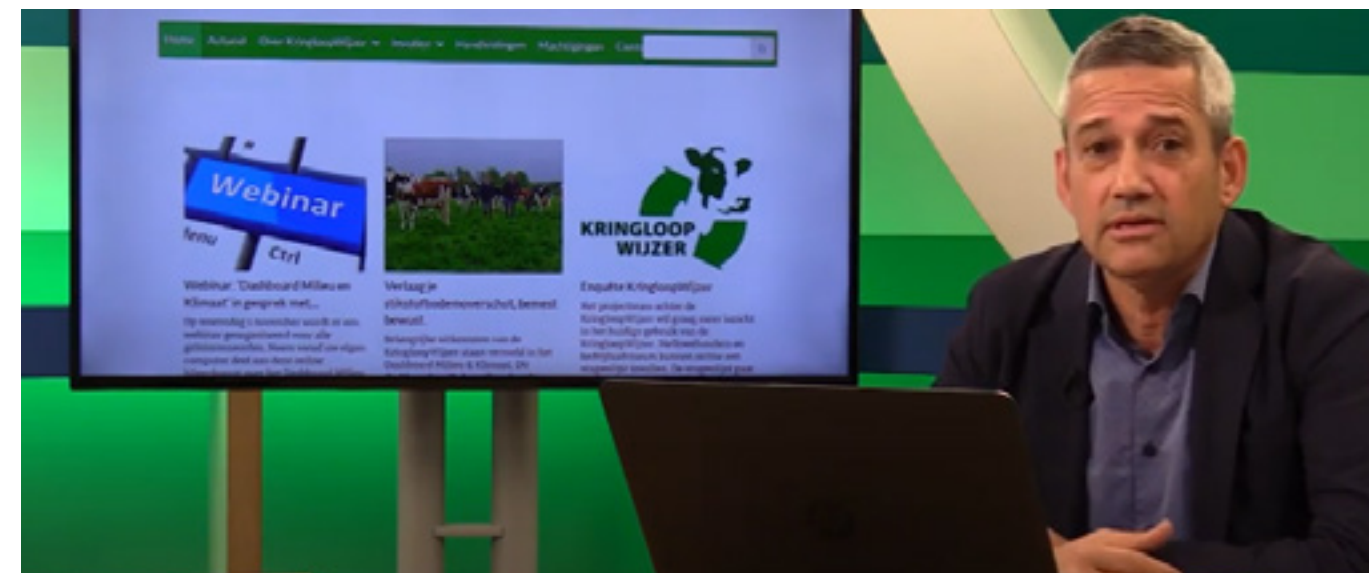
de ontwikkeling ervan wordt gefinancierd door het ministerie van LNV en ZuivelNL. Het beheer van de Centrale Database van de KringloopWijzer ligt bij ZuivelNL. Onder regie van ZuivelNL en de WUR blijven NZO, LTO, Nevedi en VLB zich gezamenlijk inspannen om de KringloopWijzer te verbeteren en om melkveehouders te ondersteunen bij het indienen van de KringloopWijzer.

Invullen KringloopWijzer

Het invullen van de KringloopWijzer gaat via de Centrale Database KringloopWijzer. Gegevens die beschikbaar zijn bij RVO (dier-, mest- en perceelgegevens), de voer- en zuivelonderneming of die beschikbaar komen via bodem- en kuilanalyses, kunnen met een machtiging van de melkveehouder automatisch worden ingelezen. Ruim 90% van de melkveehouders heeft alle machtigingen benut bij het invullen van de KringloopWijzer 2019. In 2020 konden melkveehouders voor het eerste gebruik maken van de koppeltool. Hiermee worden de geregistreerde perceelgegevens van RVO automatisch gekoppeld aan de bodemanalyses.

Dashboard Milieu & Klimaat

Uitkomsten van de KringloopWijzer die van invloed zijn op het milieu en klimaat worden overzichtelijk weergegeven in een dashboard. Het Dashboard Milieu en Klimaat geeft inzicht in de bedrijfsprestaties voor de belangrijkste milieu- en klimaatindicatoren: stikstof, ammoniak (per gve en per hectare), broeikasgassen, percentage blijvend grasland en percentage eiwit van eigen land. Deze zes indicatoren geven elk melkveebedrijf aan in hoeverre het bijdraagt aan het behalen van de milieu- en klimaatdoelstellingen van de Duurzame Zuivelketen.

Veehouder machtigt delen data

Als de KringloopWijzer volledig is ingevuld en ingediend, wordt de zuivelonderneming hierover geïnformeerd. Daarvoor geeft de melkveehouder een machtiging. Veehouders blijven wel zelf, als eigenaar van de data, verantwoordelijk voor het machtigen van dataleveranciers én het controleren van de volledigheid en juistheid van alle invoergegevens.

Ook kunnen melkveehouders een machtiging afgeven aan een adviesorganisatie en zuivelonderneming voor het gebruik van uitkomsten van de KringloopWijzer. Hierdoor is het mogelijk om de milieu- en klimaatprestaties in studieclubverband onderling te vergelijken of inzichtelijk te maken voor duurzaamheids- en kwaliteitsprogramma's en certificatieschema's van de zuivelonderneming.

Kennisdeling

Voor de communicatie zet het projectteam van de KringloopWijzer meer in op kennisdeling. Hiermee krijgen melkveehouders vaardigheden en inzicht om op basis van de resultaten van de KringloopWijzer

managementkeuzes te maken voor hun bedrijf. In dat kader wordt gewerkt aan een video-animatiereeks. Tevens is een cursus KringloopWijzer opgezet waarin de vertaalslag van data naar praktische maatregelen centraal staat.

OVERIG DUURZAAMHEID

Stichting Weidegang - project Nieuwe Weiders

In de Stichting Weidegang werken landbouworganisaties, zuivelondernemingen, maatschappelijke organisaties samen aan het behoud van de koe in de wei. De stichting heeft verschillende projecten opgezet voor melkveehouders waarin kennis over weidegang wordt gedeeld.

Daarnaast is de stichting verantwoordelijk voor de borging van weidezuivel en de uitgifte van het weidemelklogo. ZuivelNL financiert het kennisprogramma van de Stichting Weidegang en co-financiert daarnaast het project Nieuwe Weiders. Het betreft de begeleiding van melkveehouders die overstappen van opstallen naar beweiden.

Duurzaamheidsdoelen onderwijs

ZuivelNL draagt bij aan ontwikkeling van en verankering van de duurzaamheidsdoelen in het onderwijs. Zo is ZuivelNL co-financier van de leerstoel Grass-based dairy systems en het lectoraat Weidegang en grasland op het hoger agrarisch onderwijs.

Dashbord geeft inzicht in bedrijfsprestaties voor milieu- en klimaatindicatoren

2.2 DIERGEZONDHEID

ZuivelNL werkt in de themagroep Rundergezondheid DKR samen met de kalversector en rundvleessector. Het kerndoel is het bevorderen van gezonde dieren als basis voor de melkproductie en de afzet en export van zuivelproducten. Het Diergezondheidsfonds en ziektebestrijding, monitoring rundergezondheid, aanpak bedrijfsgebonden dierziekten en verantwoord medicijngebruik zijn onderwerpen die aan bod komen. Ook vindt onderzoek plaats naar onderbouwing van risico's, beleid en aanpak.

FINANCIERING BESTRIJDING BESMETTELIJKE DIERZIEKTEN

ZuivelNL, vertegenwoordigers van andere diersectoren en het ministerie van LNV hebben op 20 juni 2019 het Convenant financiering bestrijding besmettelijke dierziekten 2020-2024 ondertekend. In dit convenant zijn de afspraken neergelegd over de kostenverdeling tussen overheid en veehouderijsectoren voor de kosten van preventie, monitoring en eventuele bestrijding van besmettelijke dierziekten, zoönosen en ziekteverwekkers in Nederland.

Voor de bijdrage van de sectoren aan de reguliere jaarlijkse kosten en aan de eventuele bestrijdingskosten gelden per sector aparte plafonds voor de maximale bijdrage per sector. Voor rundvee bedragen deze plafonds € 34 miljoen voor het totaal van de reguliere jaarlijkse kosten en € 9 miljoen voor de bestrijdingskosten. Boven deze plafonds zal de overheid de kosten geheel dragen.

De verdeling van de kosten over bedrijfsleven en overheid is niet materieel

gewijzigd ten opzichte van de in het vorige convenant gemaakte afspraken. Wel is afgesproken dat het ministerie van LNV de bijdrage van de rundersector vanaf 1 januari 2020 zelf gaat innen, omdat de hiervoor beschikbare reserve van ZuivelNL is uitgeput. Bij andere diersectoren gebeurt dit al langer.

MONITORING

De monitor voor diergezondheid in de rundveehouderij bestaat uit een aantal instrumenten waarmee informatie wordt verzameld over de gezondheidsstatus van de rundveestapel. De instrumenten zijn zo gekozen dat zij elkaar aanvullen. De instrumenten van de monitor zijn deels reactief, dat wil zeggen dat het initiatief bij de veehouders en dierenartsen ligt, maar deels ook proactief en dan ligt het initiatief bij de uitvoerder van dit project, de GD.

Door informatie uit de diverse instrumenten integraal te interpreteren kunnen specifieke diergezondheidsproblemen snel worden gesignaleerd en kunnen ook meer algemene trends en ontwikkelingen in de rundergezondheid

worden gevolgd. De monitor wordt gezamenlijk gefinancierd door overheid en bedrijfsleven, waaronder ZuivelNL.

Periodiek bespreekt de themagroep diergezondheid de resultaten van de monitoring. Met het omvangrijke monitoringsprogramma houdt de zuivelsector de vinger aan de pols en is zij in staat afnemers wereldwijd vertrouwen in de Nederlandse zuivelproducten te laten houden.

KOEMONITOR

KoeMonitor is een privaat systeem dat door zuivelondernemingen en melkveehouders gebruikt kan worden om diergezondheid, voedselveiligheid en dierenwelzijn in de melkveehouderij te borgen. Maar er zijn ook andere manieren toegestaan om aan te tonen dat aan de regelgeving wordt voldaan. In alle gevallen houdt het Controle Orgaan Kwaliteits Zaken (COKZ) hier toezicht op om vast te stellen dat aan de EU-regelgeving voldaan wordt. ZuivelNL heeft KoeMonitor per 1 januari 2020 ter beschikking gesteld aan zuivelondernemingen.

Aantonen nalevering regelgeving

Producenten van voedingsmiddelen moeten aan wettelijke eisen voldoen die zijn vastgelegd in nationale en Europese regelingen. Voor melkveehouders en zuivelondernemingen geldt de EU-hygiëneverordening 853/2004. Met KoeMonitor kunnen melkveehouders en zuivelondernemingen aantoonaar maken dat de eisen voor diergezondheid en de voedselveiligheid van melk in de melkveehouderij worden nageleefd en dat uitsluitend melk van gezonde koeien wordt verwerkt tot levensmiddelen. De zuivelsector heeft ook te maken met de EU-Officiële Controle Verordening (OCR) 2017/625. Deze verordening schrijft voor waaraan de officiële controle van voor menselijke consumptie bestemde producten moet voldoen.

Werking KoeMonitor

KoeMonitor bestaat uit de onderdelen KoeData, KoeAlert en KoeKompas. Alle onderdelen in KoeMonitor hebben een eigen functie en hangen onderling met elkaar samen. KoeData geeft elk kwartaal op basis van objectieve data inzicht in de diergezondheid op het melkveebedrijf en daarmee in het risico dat er attentiekoeien aanwezig kunnen zijn als bedoeld in de EU-hygiëneverordening 853/2004.

Een officiële dierenarts controleert aan de hand van het onderdeel KoeAlert of de melkveehouder alle aanwezige attentiekoeien herkent en of hij de melk van deze attentiekoeien aantoonaar uit houdt. Het ministerie van WVS heeft dierenartsen die zijn aangesloten bij de Stichting Geborgde Dierenarts aangewezen om officiële controles uit te voeren op melkveebedrijven in het kader van de EU-hygiëneverordening.

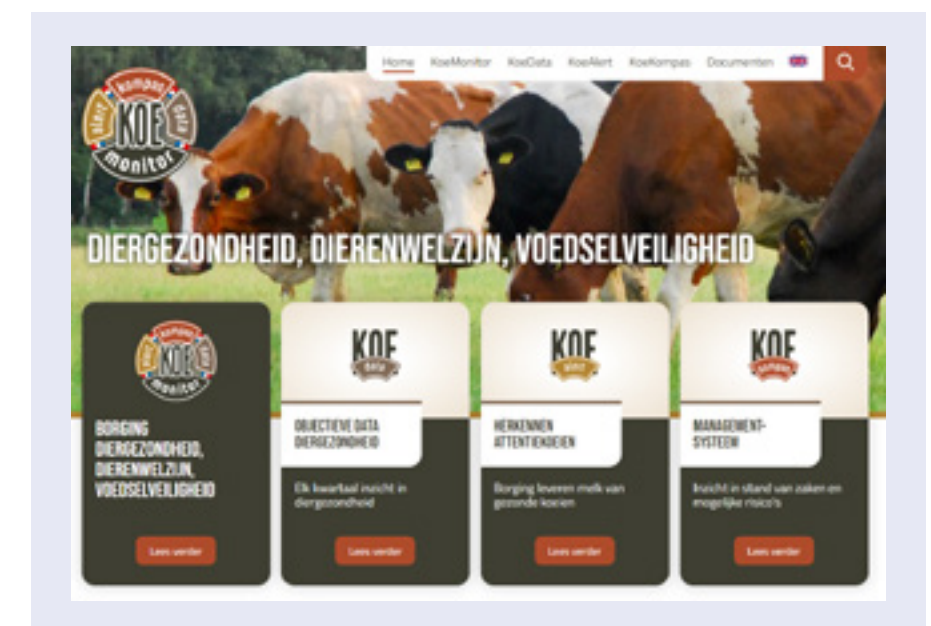
KoeMonitor maakt aantoonaar dat aan de wettelijke eisen wordt voldaan

KoeKompas is een management-systeem dat de diergezondheid, het dierenwelzijn en de mogelijke risico's op het melkveebedrijf in kaart brengt. Het kan daarmee invulling geven aan het wettelijk vereiste bedrijfsgezondheidsplan. KoeKompas laat zien wat goed gaat, waar mogelijke risico's liggen en wat nog beter kan in de technische bedrijfsvoering. De scores binnen KoeKompas geven een risico-inventarisatie en dienen, samen met de overige gegevens van het bedrijf, als ondersteuning voor het geven van adviezen. Er zijn vanuit KoeMonitor geen consequenties aan de score op de zeven categorieën in KoeKompas.

Overleg over KoeMonitor

ZuivelNL voerde over de implementatie van KoeMonitor intensief overleg met alle betrokkenen – COKZ, SGD, NZO, LTO en NMV – om zoveel mogelijk knelpunten op te lossen en goede afspraken te maken.

Naar aanleiding van aanhoudende vragen van melkveehouders en dierenartsen over nut en noodzaak van KoeMonitor heeft ZuivelNL begin december 2020 het COKZ de vraag gesteld met welke systematiek is aan te tonen dat melkveehouders en zuivelondernemingen voldoen aan de wettelijke eisen.

COKZ concludeerde dat met het systeem bestaande uit zelfcontrole via de private kwaliteitssystemen van de zuivelondernemingen (waar KoeMonitor deel van uitmaakt), officieel zuiveltoezicht door het COKZ en officiële veterinaire controles door SGD-dierenarts wordt voldaan aan de Europese eisen op het gebied van diergezondheid en voedselveiligheid. Het systeem doet recht aan de primaire verantwoordelijkheid van de ondernemer en regelt het officiële toezicht op een effectieve en efficiënte manier. Het weghalen of inperken van één van de drie elementen uit dit systeem heeft direct consequenties voor de controledruk vanuit de andere twee elementen omdat er een nieuwe balans moet worden gevonden.

LANDELIJKE AANPAK IBR EN BVD

De landelijke aanpak voor IBR en BVD is gestart in 2018 en komt voort uit de wens van de Nederlandse rundveehouderij om de dierziekten IBR en BVD uit te roeien. De rundveesector staat op het standpunt dat IBR en BVD niet passen in het streven naar gezonde koeien die veilig voedsel produceren. Als eerste stap in deze landelijke aanpak zijn melkveehouders per juli 2018 via voorwaarden van hun zuivelonderneming verplicht om deel te nemen aan de bestrijding van beide ziekten.

ZuivelNL is regelinghouder en beheert de protocollen op grond waarvan bedrijven statussen krijgen toegekend. Het effect van de bestrijding van IBR en BVD wordt inmiddels duidelijk zichtbaar. Naar verwachting komt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in 2021 met regelgeving (AMvB) voor de

Nederlandse rundveehouderij heeft een landelijke aanpak om de dierziekten IBR & BVD uit te roeien

bestrijding van IBR die geldt voor alle rundveebedrijven. Deze regelgeving laat, onder andere vanwege wijzigingen in de EU-regelgeving, langer op zich wachten dan bij aanvang van de aanpak was voorzien. De inzet is gericht op een soepele overgang van het huidige bestrijdingsplan naar de landelijke regelgeving. De AMvB zal de basis zijn voor het aanvragen van een EU-vrijstatus voor IBR.

Bij aanvang van de BVD-aanpak is afgesproken dat de vleeskalversector twee jaar na aanvang van programma via het kalverkwaliteitssysteem geen dragerkalveren meer aanvoert. Melkveehouders zijn in het begin van de aanpak zoekende geweest naar het passende programma. Daarom is gezamenlijk besloten deze termijn iets te verruimen. De verwachting is dat deze aanpak in 2021 geëffectueerd kan worden. Melk- en vleesveeouders hebben zo voldoende tijd om de BVD-status van het bedrijf te optimaliseren.

STUURGROEP VERANTWOORD MEDICIJNGEBRUIK

Na beëindiging van de Stuurgroep ABRES (AntiBioticaRESistentie) heeft ZuivelNL eind 2018 de Stuurgroep Verantwoord Medicijngebruik inge-

steld met vertegenwoordigers van de melkveehouderij, dierenartsen en zuivelsector aangevuld met adviseurs. Het is aan de stuurgroep om op basis van het signaleren van ongewenste trends en/of ontwikkelingen in het medicijngebruik voorstellen te ontwikkelen voor beleid en uitvoering.

De stuurgroep is ook een platform waarin kennis en informatie wordt uitgewisseld vanuit externe gremia en projecten/onderzoek. Tevens adviseert de stuurgroep de themagroep Rundergezondheid DKR over relevante project- en onderzoeksvoorstellen. In tegenstelling tot de ABRES-activiteiten ligt er voor de stuurgroep geen specifieke opdracht, zoals vermindering en verantwoord gebruik van antibiotica.

MEDIRUND

ZuivelNL is sinds 2014 eigenaar van MediRund. MediRund is een door de overheid aangewezen databank voor de centrale registratie van antibiotica in de rundersector. In de database MediRund staan alle voorschriften van receptplichtige diergeneesmiddelen. Vier keer per jaar ontvangt de melkveehouder een rapportage met een overzicht van het antibiotica op zijn

bedrijf. Deze wordt uitgedrukt in Dier Dag Dosering (DDD). De DDD is het gemiddeld aantal dagen dat een dier op het melkveebedrijf de afgelopen 12 maanden behandeld werd met antibiotica.

De centrale registratie van antibiotica maakt onderdeel uit van de aanpak van antibioticaresistentie in de dierhouderij en is een van de maatregelen om te komen tot een verantwoord en transparant antibioticagebruik. De verplichting tot registratie is vastgelegd in nationale regelgeving, het Besluit diergeneeskundigen en het Besluit houders van dieren.

MediRund is ontwikkeld om uitvoering te geven aan een transparant en verantwoord antibioticagebruik. De SDA (Autoriteit diergeneesmiddelen) maakt voor haar rapportages gebruik van de MediRund-database.

KALFOK

Goede zorg voor jonge dieren is een verantwoordelijkheid voor elke melkveehouder. Een goede start is van groot belang voor de gezondheid en productiviteit in het verdere leven van een koe. Iedereen heeft belang bij gezonde, vitale kalveren en bij een goede opfok.

KalfOK is sinds 2018 beschikbaar via de zuivelonderneming voor alle melkveeouders. Het systeem is ontwikkeld in samenwerking met melkveeouders, dierenartsen en diergezondheidsexperts. Circa 90% van alle melkveeouders maakt er inmiddels gebruik van. Met KalfOK krijgen melkveeouders eenvoudig inzicht in hun jongveemanagement. De KalfOK-score is een uniform scoresysteem dat elk kwartaal een beeld geeft van de kwaliteit van kalveropfok. Hiermee krijgt een melkveehouder inzicht in waar het goed gaat én vertelt waar er nog verbeterpunten zitten.

De informatiefolder is in 2020 geheel vernieuwd en vertelt in het kort hoe KalfOK is opgebouwd. De folder geeft daarnaast inzicht in de praktische toepassing op het melkveebedrijf.

POSTER 'MAG IK DIT MIDDEL GEBRUIKEN?'

Mag ik dit middel gebruiken? Dit is een vraag die veehouders zich regelmatig stellen, wanneer ze een nieuw middel aangeboden krijgen. In opdracht van ZuivelNL is een poster ontwikkeld die melkveeouders kan helpen om hier snel inzicht in te krijgen. Door deze poster op te hangen in de medicijnkast heeft de melkveehouder deze informatie altijd bij de hand.

De poster kent een gemakkelijk stappenplan. Wanneer een melkveehouder een middel aangeboden krijgt om de diergezondheid van zijn dieren te verbeteren, schadelijke organismen te bestrijden of een middel als voeradditief, is het belangrijk hiervan te weten of dit middel kan worden toegepast zonder risico's voor diergezondheid, melk- en vleeskwiteit.

2.3 ONDERZOEK & INNOVATIE

In de themagroep Onderzoek & Innovatie staat de ontwikkeling van de melkveehouderij centraal. De themagroep adviseert het bestuur van ZuivelNL over de besteding van het budget voor (praktijk)onderzoek. Aan de hand van de meerjarenvise wordt beoordeeld in hoeverre projectvoorstellen een positieve bijdrage leveren aan de economische en maatschappelijke positie van de melkveehouderij. De website en nieuwsbrieven van Verantwoorde Veehouderij geven informatie over de voortgang en resultaten van projecten die ZuivelNL (mede)financiert.

De Nederlandse melkveehouderij is een kennisintensieve en innovatieve sector. Individuele melkveehouders investeren in toenemende mate in het verkrijgen van nieuwe kennis en het toepassen van nieuwe methoden en technologieën in hun bedrijfsvoering. Via ZuivelNL investeren melkveehouders ook gezamenlijk in onderzoek en innovatie.

Algemeen uitgangspunt is dat de door ZuivelNL te ondersteunen onderzoeks- en innovatieprojecten de bedrijfsvoering, het management en

de continuïteit van melkveebedrijven in Nederland versterken door het ontwikkelen van nieuwe kennis en/of het toepasbaar maken van bestaande kennis, die een positieve bijdrage levert aan:

- Het rendement op melkveebedrijven
- De waardering door de maatschappij
- Het beperken van de emissies naar het milieu

FINANCIERING EN VERANTWOORDING ONDERZOEK

Via ZuivelNL dragen melkveehouders bij aan onderzoek met een collectief belang voor de melkveehouderij. Op de website van ZuivelNL onder Onderzoek & Innovatie staat een overzicht van alle projecten die worden (mede)gefinancierd.

Dit overzicht bevat een link naar de site van Verantwoorde Veehouderij, waarop meer informatie kan worden gevonden over de ZuivelNL-projecten, de voortgang en de resultaten. Ook andere voor de melkveehouderij relevante fondsen (bijvoorbeeld Melkveefonds en DairyCampus Innovatiefonds) publiceren op deze site hun resultaten. Verantwoorde Veehouderij geeft tevens informatie over de PPS-projecten waaraan de overheid financieel bijdraagt.

Bij de financiering van onderzoeksprojecten is één van de voorwaarden dat naast de openbare rapporten de resultaten worden gecommuniceerd via Verantwoorde Veehouderij en artikelen in vakbladen. Verantwoorde Veehouderij verstuurt elke twee weken de attentiemail rundveehouderij met nieuwsberichten over de opstart, voortgang en resultaten van het onderzoek. Voor dit mailbericht kan iedereen zich gratis aanmelden. Veel nieuwsberichten uit deze attentiemail worden door de vakbladen verder verspreid.

NIEUW ONDERZOEK

De themagroep Onderzoek & Innovatie adviseerde positief over de (mede) financiering van de volgende nieuwe projecten, die in 2020 (en later) worden uitgevoerd.

PPS-en

Goedkeuring van drie PPS-en (publiek-private samenwerkingen), die min of meer een voortzetting zijn van in 2019 beëindigde PPS-en:

- In de PPS Ruwvoer, bodem en Kringlooplandbouw gaat het om het optimaliseren van de productie van gras en voedergewassen en staat zorg voor de bodem centraal. Omdat ook andere partijen uit het bedrijfsleven (veredelingsbedrijven, veevoersektor, loonwerkers) bijdragen is de financiële inzet vanuit ZuivelNL relatief beperkt (15%);
- De PPS Toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsektor. Integrale realisatie DZK doelen 2030 draagt bij aan kennisontwikkeling en kennisverspreiding voor melkveeouders,

erfbetreders en adviseurs bij de integrale realisatie van de verschillende doelen van de Duurzame Zuivelketen voor 2030;

- In de PPS Op weg naar een klimaatneutrale en emissiearme melkveehouderij met de Kringloop-Wijzer wordt de wetenschappelijke doorontwikkeling van de Kringloop-Wijzer vorm gegeven.

Home made eiwit

Het project Home made eiwit - onderdeel van de PPS doelen 2030 - heeft als belangrijkste doel het eiwitmanagement op melkveebedrijven naar een hoger plan te tillen. Daarin is eigen eiwit

de basis voor het ruwvoermanagement op het bedrijf. De focus ligt op het zo goed mogelijk benutten van het eiwit van eigen land. Het management van eiwit staat daarin centraal en kent twee kanten, namelijk goed voeren en goed telen.

Beide aspecten komen in het project aan bod. Om dat te bereiken wordt de totale bedrijfsvoering bekeken. Gebruik wordt gemaakt van eerder opgedane kennis en inzichten, maar ook van nieuwe data-analyses uit de sector, specifiek per regio en per bedrijfstype.

Lange termijn begrotingen melkveehouderij

In het project Lange termijn begroting melkveehouderij worden in een bijeenkomst van experts (accountants, banken, borgstellingsfondsen) normen/prijzen opgesteld die gebruikt worden bij het opstellen van begrotingen. De uitkomsten van het overleg worden opgenomen in het Handboek Kwantitatieve Informatie Melkveehouderij (KWIN).

RESULTATEN ONDERZOEK

Over de (mede) door ZuivelNL gefinancierde onderzoeken werden onder andere de volgende resultaten gerapporteerd. Alle resultaten zijn te vinden op www.verantwoordeveehouderij.nl.

BedrijfsEigen Stikstofbemesting

Op een aantal Koeien en Kansen bedrijven wordt sinds 2014 onderzocht of een groter deel van de kunstmestgift vervangen kan worden door dierlijke mest. In de BedrijfsEigen Stikstofbemesting (BES) pilot mag geëxperimenteerd worden met hogere giften van dierlijke mest dan generiek is toegestaan. De resultaten op bedrijven die deelnemen aan de pilot laten zien dat een BES met meer dierlijke mest door de hoge gewasonttrekking zelfs leidt tot een laag stikstofbodemoverschot.

Ruitzaai en drijfmestrijenbemesting

Binnen de PPS Ruwvoer en bodem is het in 2016 gestarte vierjarig onderzoek afgerond naar stikstofbenutting door een regelmatige plantverdeling in de

De Nederlandse melkveehouderij is een kennisintensieve en innovatieve sector

vorm van ruitzaai en drijfmestrijen-bemesting bij mais. De zaaimethode is vergeleken met de standaard teeltmethode met bouwlandinjectie. De resultaten van dit onderzoek hebben naast diverse ervaringen in de praktijk bijgedragen aan de discussie en besluitvorming rond drijfmestrijen-bemesting als verplichte maatregel op zand- en lössgrond in het 6e actieprogramma nitraatrichtlijn.

Klaver en duurzame maisteelt

In PPS Ruwvoer, bodem en kringloop-landbouw worden onder meer rassenproeven uitgevoerd. WUR doet daarbij onderzoek naar de persistentie en het slagingssucces van witte klaver voor een betere graslandproductie. Ook doet WUR onderzoek naar duurzame maisteelt. In videopresentaties lichtten WUR-onderzoekers de onderzoeken toe.

Advies stikstofbemesting bij inzaai van grasland

ZuivelNL financiert de activiteiten van de Commissie Bemesting Grasland en Voedergewassen. De commissie publiceerde het advies stikstofbemesting bij inzaai van grasland. Het zaaien van een nieuw grasland vindt vooral in de nazomer/herfst plaats. Daarbij kan het gaan om graslandvernieuwing of inzaai van gras na een bouwlandperiode. Elke situatie vraagt om een specifieke stikstofbemesting bij de inzaai van het nieuwe gras, waarbij uitgegaan wordt van de Adviesbasis grasland en voedergewassen.

Nieuwe editie Handboek Melkveehouderij

Het Handboek Melkveehouderij is al tientallen jaren hét naslagwerk voor melkveehouders, agrarisch adviseurs, veehouderijdocenten en -studenten. In 2020 werd door Wageningen

Livestock Research de 2020/21 editie gepubliceerd. De nieuwe editie is geactualiseerd en uitgebreid met onder andere kennis over calcium voor gras en snijmaïs, doorzaaien van blijvend grasland, woelen van verdicht grasland en verduurzaming van de melkveehouderij. De update en het beschikbaar stellen van dit handboek is financieel mogelijk gemaakt door ZuivelNL.

MELKPRIJSVERGELIJKING

ZuivelNL publiceert maandelijks de LTO Internationale Melkprijsvergelijking. Elk jaar wordt een rapport

gepresenteerd dat inzicht geeft in het niveau van de melkprijzen en de onderlinge verhouding van de prijzen van een aantal grote Europese zuivelondernemingen. Hierbij wordt ook aangegeven hoe wordt omgegaan met premies voor duurzaamheidsprogramma's en verschillende melkstromen.

De gemiddelde melkprijs van zestien grote EU-zuivelondernemingen daalde in 2019 ten opzichte van 2018 met 0,5% naar € 34,06 per 100 kg standaardmelk. Daarmee ligt 2019 op het niveau van het gemiddelde van de jaren 2010 t/m 2018.

ZuivelNL financiert de activiteiten van de Commissie Bemesting Grasland en Voedergewassen

2.4 VOEDSELVEILIGHEID

De Nederlandse zuivel staat voor veilige producten van hoogwaardige kwaliteit. Dat begint met het borgen van de kwaliteit van het veevoer en eindigt met de producten van de zuivelondernemingen. Zo is 'van gras tot glas' de voedselveiligheid van Nederlandse zuivelproducten geborgd. Kwaliteit en veiligheid van Nederlandse melk wordt gerealiseerd door gezamenlijke inspanningen van melkveehouders, zuivelondernemingen en controlerende instanties. Deze komen samen in de kwaliteitsborgingsystemen van de ondernemingen die de melk verwerken.

VOEDSELVEILIGHEID IN DE ZUIVELMARKT

Voedselveiligheid is een randvoorwaarde. Niet alleen voor producenten van zuivelproducten, maar ook voor de rol die de Nederlandse zuivelsector speelt in de nationale en internationale markt. Naast wettelijke normen voor voedselveiligheid stellen afnemers van producten strenge eisen aan grondstoffen en producten. De kennis die wordt opgedaan met de sectorale voedselveiligheidsprogramma's stellen zuivelbedrijven in staat om markten open te houden. Door proactief te werken aan kennisopbouw kan de Nederlandse zuivelsector de markt continu bedienen. Dit geldt zowel voor ontwikkeling van fundamentele kennis als voor de beschikbaarheid van meetgegevens van ongewenste stoffen in boerderijmelk.

KENNISOPBOUW IN HET ONDERZOEKSPROGRAMMA

Met het onderzoeksprogramma voedselveiligheid, aangestuurd door de NZO, wordt beoogd een hoog

niveau van voedselveiligheid vast te houden in de zuivelsector, een sector die continu in beweging is. Zo wordt bijvoorbeeld geanticipeerd op veranderingen vanuit de sector zelf, ontwikkelingen bij ketenpartners en veranderingen in wet- en regelgeving. Ook het afgelopen jaar is in samenwerking met specialisten onderzocht of verschillende ontwikkelingen mogelijk invloed hebben op de melksamenstelling of aanwezigheid van ongewenste stoffen. De focus ligt hierbij op boerderijmelk en de eventuele effecten verderop in de keten. Uitkomsten van het onderzoeksprogramma worden veelal ingezet voor versterking van de monitoringprogramma's, kwaliteitsborgingsystemen en beantwoording van vragen vanuit de overheid of de markt.

VEILIG GEBRUIK VAN MIDDELEN IN DE MELKVEEHOUDERIJ

Een belangrijk thema van het voedselveiligheidsonderzoek in 2020 was het veilig gebruik van middelen in de melkveehouderij. Veel middelen, zoals diergeneesmiddelen en biociden, worden wettelijk toegelaten na toetsing van de risico's voor voedselveiligheid. Daarnaast zijn er producten toegelaten waarvoor geen toetsing nodig is, bijvoorbeeld omdat voor deze producten geen geneeskundige werking wordt geclaimd. In het onderzoeksprogramma zijn analyses gemaakt van zowel geregistreerde als niet-geregistreerde producten. Met deze activiteiten houdt de zuivelsector potentiële risico's in beeld, en blijven de beheersprogramma's up-to-date.

EVALUATIE MONITORING PROGRAMMA

ZuivelNL financiert al jarenlang de sectorale contaminantenmonitoring in boerderijmelk. Dit programma is

van groot belang om richting de (inter)nationale markt en toezicht-houders aan te tonen dat Nederlandse melk van een zeer hoog voedselveiligheidsniveau is. In het monitoring programma worden onder meer omgevingscontaminanten, residuen van diergeneesmiddelen en contaminanten uit voer en drinkwater in melkmonsters geanalyseerd. Hierdoor ontstaat een representatief beeld van de veiligheid van Nederlandse melk. Uit dit meerjarig onderzoek blijkt dat de gevonden concentraties van contaminanten in Nederlandse melk al decennia lang ver onder de wettelijk toegestane grenzen liggen.

Afgelopen jaar is het programma geëvalueerd door onafhankelijke externe experts. Hierbij is gekeken naar de stoffen die worden geanalyseerd, en ook naar de intensiteit van het programma. Uit de evaluatie kwam naar voren dat de sectorale monitoring zeer solide is. Ook zijn enkele aanbevelingen gedaan over mogelijke toekomstige aandachtsgebieden. Deze zijn opgepakt door de coördinerende werkgroep, zodat ook in 2021 weer aangetoond kan worden dat de Nederlandse zuivelsector melk en zuivelproducten van het hoogste voedselveiligheidsniveau produceert.

2.5 ARBEID

De activiteiten concentreren zich op de aandachtsgebieden: arbeidsmarkt, opleiding en arbeidsomstandigheden (Arbo). Bij het opstellen van de begroting 2021 was één van de uitgangspunten concentratie op financiering en uitvoering van activiteiten met een gezamenlijk belang en meerwaarde voor melkveehouders en industrie. Zonder het belang van de binnen het thema Arbeid uitgevoerde activiteiten te miskennen kwam het bestuur tot de conclusie dat bij deze activiteiten veelal de focus ligt op één van de deelsectoren en is er daarom voor gekozen de meeste activiteiten in 2021 af te bouwen.

OPLEIDEN IN DE MELKVEEHOUDERIJ

ZuivelNL faciliteert via het project Kennismakelaar Opleiden melkveehouderij de verbinding tussen melkveehouderij-onderrwijs en praktijk. Kennismakelaar Elsbeth Timmerman vormt hierin de trekker en verbindende schakel. Hoewel ook in dit project een aantal activiteiten werd geraakt door de beperkingen

In de loop van 2021 wordt de betrokkenheid van ZuivelNL bij Zuivelacademie afgebouwd

vanwege de coronacrisis, zette zij volop in op de volgende speerpunten:

- Het versterken van de positie en kwaliteit van zowel cursorisch als regulier melkveehouderijonderwijs;
- Het verder uitbouwen van één herkenbaar melkveehouderijloket in de vorm van de website opleiden-melkveehouderij.nl, waar zowel melkveehouders als de onderwijswereld terecht kunnen;
- Het optimaliseren van de aansluiting van het melkveehouderijonderwijs op de praktijk;
- Het onder de aandacht brengen bij een breed publiek van de werkzaamheden en loopbaanmogelijkheden binnen de melkveehouderijsector.

De informatie over het project Kennismakelaar Opleiden melkveehouderij is samengebracht in een factsheet Opleiden melkveehouderij die regelmatig wordt geactualiseerd. De website opleidenmelkveehouderij.nl werd in de eerste maanden van 2020 geheel vernieuwd.

Als gevolg van de bestuurlijke afweging rond het thema arbeid doet ZuivelNL vanaf 2021 geen nieuwe investeringen in arbeid gerelateerde projecten. Dit betekent voor het project Kennismakelaar Opleiden Melkveehouderij dat per 1 juli 2021 na ruim vier jaar een einde komt aan de ZuivelNL financiering.

AGROZORGWIJZER EN MENTALE FITHEIDSTEST

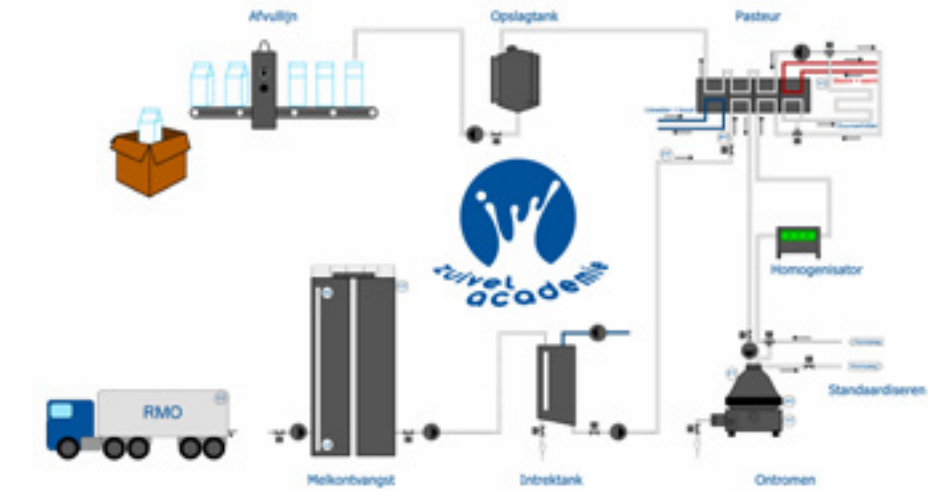
Via financiering van het project AgroZorgwijzer heeft de zuivelsector in 2020 voor het derde jaar aandacht besteed aan het onderwerp mentale zorg in de agrarische sector, met speciale aandacht voor de melkveehouderij. In dit traject was sprake van samenwerking tussen de initiatiefnemers NZO, ZuivelNL, LTO, Zorg Om Boer en Tuinder en Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren.

AgroZorgwijzer richtte zich op het bereiken van boer en erfbetreder, training en voorlichting, het activeren van het melkveehouderij-onderrwijs en brede communicatie langs diverse kanalen, met als centrale portal de website agrozorgwijzer.nl. Naast deze onderwerpen is gewerkt aan het verkleinen van de kloof tussen de agrosector en de reguliere hulpverlening.

Een voorbeeld van gerichte actie vanuit AgroZorgwijzer was de introductie van de Mentale fitheidstest, samen met het Trimbos-instituut. Hiermee kan een boer of tuinder eenvoudig zijn of haar mentale fitheid testen. De test, die zich richt op mensen van 16 jaar en ouder en uit 21 online vragen bestaat, geeft agrariërs inzicht in wat invloed heeft op hun mentale fitheid. Vervolgens kunnen ze in gesprek gaan met anderen of via de tips of oefeningen werken aan hun weerbaarheid.

DUURZAME INZETBAARHEID

Via een meerjarig traject heeft ZuivelNL sinds 2018 activiteiten ondersteund die de duurzame inzetbaarheid van werknemers in

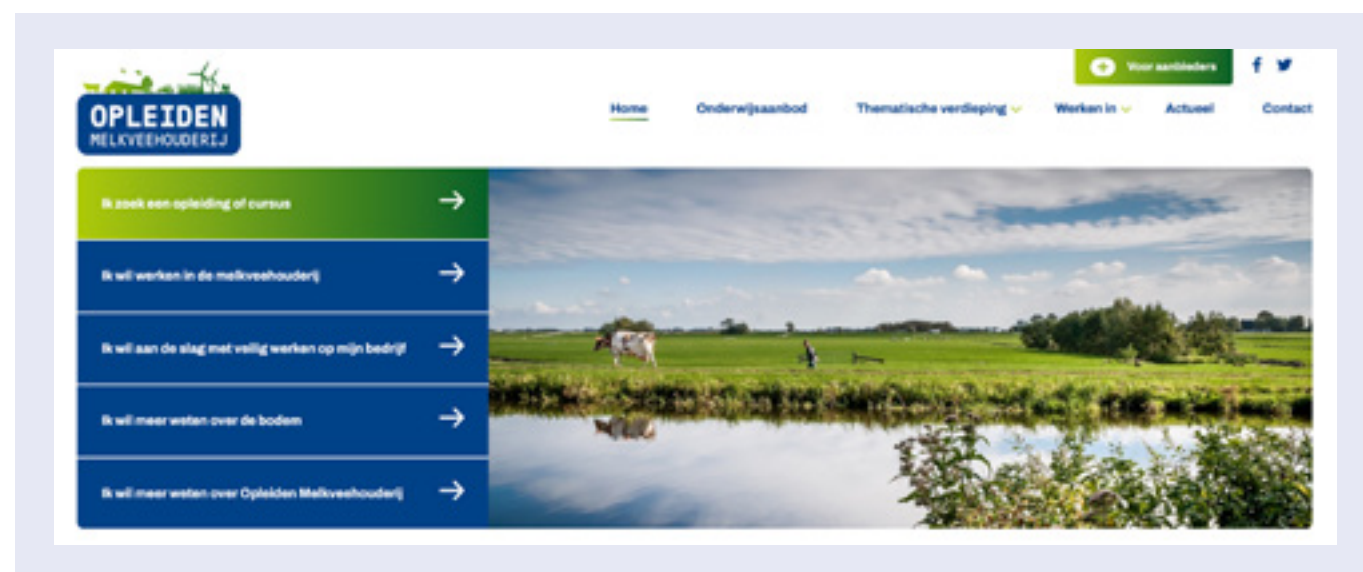
de zuivelindustrie helpen bevorderen. In 2020 is een derde fase ingezet die zich richtte op het vervolg van eerder ontwikkelde tools (DI-game) en (S)Kenjezelf!). Organisaties en medewerkers worden verder geactiveerd op het thema duurzame inzetbaarheid, ook tegen de achtergrond van het in 2020 onder de zuivel CAO actief geworden DI-budget.

Afhankelijk van waar een organisatie staat met DI-beleid, kan in het programma worden ingezet op specifieke activiteiten. Aangezien veel van de beoogde activiteiten groepssessies betroffen heeft de uitvoering hiervan veel vertraging opgelopen door corona. Eén onderdeel van deze fase is bijvoorbeeld de uitrol van het concept DI-coaches, waarbij collega's worden getraind om op locatie als ondersteuner van werknemers en leidinggevenden te fungeren. In 2020 is met name gewerkt aan verdere uitwerking van dit concept, maar konden de beoogde workshops uiteindelijk nog niet worden gehouden.

ZUIVELACADEMIE

Zuivelacademie.nl is de online kennis en leeromgeving voor medewerkers in de zuivelindustrie in Nederland en daartoe opleidende scholen en opleiders. Zuivelacademie is erop gericht het opleiden voor en leren in de zuivelindustrie te ondersteunen met alle benodigde vakkennis. Het is dé plek waar door zuivelbedrijfsleven en opleiders de relevante zuivelkennis digitaal wordt samengebracht.

In 2020 waren 28 organisaties op Zuivelacademie aangesloten en bedroeg het aantal medewerkers met een gebruikersaccount zo'n 4.750, waarvan 25% op dat moment ook actief gebruiker was. In samenwerking met partners en gebruikers is de vernieuwde Zuivelacademie 2.0 verder uitgerold als onderdeel van het permanente ontwikkelingsproces, waarvan een online systeem als Zuivelacademie in een snel veranderende wereld onvermijdelijk deel uitmaakt. In de loop van 2021 zal de betrokkenheid van ZuivelNL bij Zuivelacademie worden afgebouwd.

Naast lesmateriaal voor in de klas is lesmateriaal voor op de boerderij voor basisscholen beschikbaar. Dit materiaal wordt gratis beschikbaar gesteld aan melkveehouders die zijn aangesloten bij Boerderijeducatie Nederland.

BOERDERIJEDUCATIE

Door leerlingen van basisscholen excursies aan te bieden naar educatieboerderijen wordt hen uitgelegd hoe de koe melk produceert en hoe melk wordt verwerkt tot natuurlijke en lekkere zuivelproducten. Ook komt de bijdrage van zuivel aan de gezondheid aan bod. Daarbij wordt het accent gelegd op de positie van zuivelproducten als onderdeel van gezonde voeding thuis en op de basisschool.

Op educatieboerderijen kunnen schoolklassen in een veilige, hygiënische omgeving een kwalitatief verantwoorde boerderijles volgen. Een praktijkles op de boerderij voegt veel toe aan de theorie. Een boerderijles helpt kinderen en jongeren bij wereldoriëntatie en het besef van hun eigen wereld. Daarnaast is een bezoekje aan de boerderij gewoon hartstikke leuk. Door zelf te zien, horen, ruiken, proeven en voelen doen de leerlingen een mooie ervaring op.

2.6 EDUCATIE JONGEREN

Educatie aan jongeren over voedsel en de oorsprong daarvan vormt de basis voor meer aandacht voor productie en consumptie van voedsel. Als je op jonge leeftijd een gezond eet- en beweegpatroon ontwikkelt, heb je daar je hele leven profijt van. De zuivelsector geeft invulling aan deze visie door onder de noemer 'Natuurlijk Zuivel' lesmateriaal beschikbaar te stellen en excursies aan te bieden naar melkveebedrijven.

LESMATERIALEN ZUIVEL

De zuivelsector stelt gedrukt lesmateriaal beschikbaar, met daarbij horende docentenhandleidingen voor de groepen 1 t/m 8 van het basisonderwijs. Door corona is de afname van het lesmateriaal enorm gedaald tot 80.000 exemplaren. Ter vergelijking: in 2019 werden nog 250.000 exemplaren verspreid.

In het voorjaar is online het spreekbeurtpakket voor groep 5-6, 7-8 en vmbo beschikbaar gekomen.

Verschillende zuivelonderwerpen komen daarin aan bod: de koe, productie van zuivel, gek op kaas, zuivel is gezond, techniek op de boerderij, duurzaam boeren, economie en handel en werken in de zuivelwereld. Verder zijn presentatiesjablonen, filmpjes, leuke tools en een handig stappenplan beschikbaar.

Naast de traditionele lesmaterialen is digibord lesmateriaal beschikbaar voor basis- en voortgezet onderwijs. Leerkrachten kunnen de lesmaterialen gratis ontvangen of downloaden via de website zuivelonline.nl.

Met subsidie van ZuivelNL aan Boerderijeducatie Nederland wordt de contributie van de melkveehouders aan het platform betaald

De excursies worden georganiseerd door ZuivelNL en 18 regionale aanbieders van boerderijexcursies, waarmee ZuivelNL een samenwerkingsverband heeft.

Boerderijeducatie is steeds meer een onderdeel van het lesprogramma in het basisonderwijs. Door corona zag het jaar 2020 er anders uit dan normaal. ZuivelNL volgt in de uitvoering van de boerderijlessen de richtlijnen zoals beschreven op de routekaart van de overheid en de hierop gebaseerde adviezen van Boerderijeducatie Nederland. In 2019 vonden 1.900 educatielessen plaats, maar door alle beperkingen konden in 2020 slechts 300 educatielessen plaatsvinden en hebben 7.500 leerlingen een melkveebedrijf bezocht.

PLATFORM BOERDERIJEDUCATIE NEDERLAND

ZuivelNL maakt deel uit van het Platform Boerderijeducatie Nederland dat bestaat uit regionale samenwerkingsverbanden. De samenwerking bestaat uit boerenbedrijven uit verschillende sectoren die zich richten op educatie voor het basis-, middelbaar en speciaal onderwijs.

ZuivelNL is lid van het dagelijks bestuur van het platform en geeft hierdoor sturing aan de ontwikkelingen rond boerderijeducatie. Met een subsidie van ZuivelNL aan het platform wordt de contributie van de melkveehouders aan het platform betaald en worden activiteiten gefinancierd. Het platform ontvangt verder bijdragen van de deelnemende educatieboeren en het programma Jong Leren Eten van de overheid. Op de website www.boerderijeducatienederland.nl

kunnen leerkrachten per provincie zien welke educatieboerderijen te bezoeken zijn.

VOEDSELEDUCATIE PLATFORM

In het Voedsel-educatie Platform werken de overheid, het bedrijfsleven, de wetenschap (WUR), het onderwijs en maatschappelijke organisaties in een publiek-private samenwerking samen aan objectieve educatie over voedsel en voeding bij kinderen. Het Voedsel-educatie Platform vindt voedsel-educatie belangrijk voor het stimuleren van gezonde en duurzame voedselkeuzes door kinderen nu en later.

De ambitie van het platform is om jongeren (0-18 jaar) in de setting van kinderopvang en onderwijs 'voedselvaardig' te maken. Dat is dus leren over gezonde voeding voor jezelf en voor de aarde, zodat jongeren toegerust worden om gezonde en duurzame voedselkeuzes te maken. De zuivelsector is via ZuivelNL begin 2021 weer voor vier jaar partner van dit platform geworden.

2.7 EXPORT

ZuivelNL speelt bij de aanpak van veterinaire exportbelemmeringen voor de zuivelsector een centrale rol. Dit gebeurt door het signaleren van knelpunten en het informeren van de sector en de coördinatie en centrale afstemming van het verzorgen van de (bedrijfs- en overheids-) questionnaires en inspecties door derde landen. In de themagroep Export vindt sectoraal overleg plaats over de prioriteitsstelling bij de inzet van de overheid en over oplossingsmogelijkheden voor knelpunten bij export.

INFORMATIEVOORZIENING

Bij het team Export kan informatie worden opgevraagd over veterinaire importeisen van derde landen. Deze informatie is voor een groot aantal landen beschikbaar binnen de Zuivelacademie Exportmodules ZuivelNL. De informatie is toegankelijk voor bedrijven aangesloten bij leden en partners van ZuivelNL.

BREXIT

Op 31 januari 2020 verliet het Verenigd Koninkrijk (VK) de EU. Er werd echter een overgangperiode ingesteld tot 31 december 2020. Tot die tijd wordt het

Team Export geeft informatie over veterinaire importeisen van derde landen

VK voor wat betreft de exportcertificering en gebruik van Britse grondstoffen beschouwd als een EU-lidstaat. In verschillende vergaderingen wisselde de themagroep van gedachten over de extra administratieve en logistieke procedures als gevolg van Brexit. Aangezien met ingang van 1 januari 2021 het VK een derde land voor export is, heeft ZuivelNL voor het VK een module aangemaakt op de Zuivelacademie. Hier vinden bedrijven de veterinaire eisen en eventuele verplichte productie-locaties of productregistraties die gelden voor veterinaire producten.

VERBETERINGEN E-CERTNL

In Nederland loopt de afgifte van veterinaire exportcertificaten via het elektronische systeem e-CertNL.

In 2019 is het aanvraagstelsel met nieuwe schermen gaan werken. In de tweede helft van 2020 liep het aanvraagstelsel zo goed dat de oude schermen uitgeschakeld werden. Voorstellen voor functionele verbeteringen van het systeem kunnen per sector bij de NVWA worden ingebracht via de sectorale Change Advisory Board (sCAB). Begin oktober vond de tweede CAB-Zuivel vergadering plaats. Vanuit het bedrijfsleven namen drie specialisten deel (handel, babyvoeding en industrie) en vanuit de bevoegde autoriteiten eveneens drie zuivel-specialisten. ZuivelNL is voorzitter van CAB-Zuivel.

INSPECTIEBEZOEKEN EN CORONA

Door de uitbraak van corona kwamen de inspectiebezoeken vanuit derde

landen stil te liggen. In de themagroep werd besproken of voor de bestemming China video-inspecties kunnen worden uitgevoerd, zoals dat ook in een andere sector is gebeurd.

BIOLOGISCHE PRODUCTEN

Mede door team Export is bereikt dat de term 'biologisch' in de productnaam op de (veterinaire) certificaten mag blijven worden. Samen met SKAL is een voorstel voor controle op deze benamingen gerealiseerd en door NVWA en COKZ als zodanig geaccepteerd.

NORMALISATIE

Met het oog op het grote internationale belang van de Nederlandse zuivelsector, financiert ZuivelNL structureel, zowel nationaal als internationaal, zuivel gerelateerd normalisatiewerk op het terrein van methoden voor monsternamen en analyse van melk en zuivelproducten, dat bij het Nederlands Normalisatie Instituut NEN wordt gecoördineerd en secretariaal ondersteund. Internationale consensus over bijvoorbeeld methoden voor de bepaling van bepaalde

inhoudsstoffen in eindproducten faciliteert de internationale handel.

De Nederlandse inbreng bij de ontwikkeling van (internationale) standaarden krijgt in eerste instantie vorm in de NEN Normcommissie 370 005 Melk en zuivelproducten. Deze nationale commissie onder voorzitterschap van ZuivelNL is samengesteld uit experts van zuivelondernemingen, kennisinstituten en aanpalende organisaties.

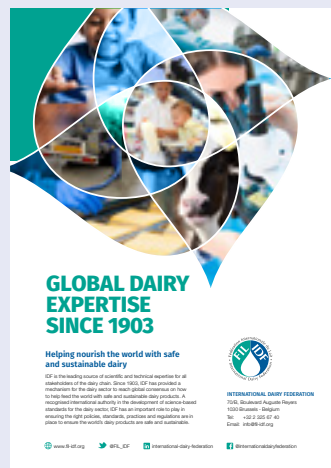
De bij de normcommissie betrokken Nederlandse experts nemen namens Nederland ook deel aan diverse internationale platforms in (Europees) CEN-verband (CEN/TC 302 - Milk and milk products - Methods of sampling and analysis), (mondiaal) ISO-verband (ISO/TC34/ SC5) en in IDF-verband, dat op dit terrein zeer nauw samenwerkt met ISO. Op deze manier kunnen Nederlandse experts een proactieve en sturende rol spelen bij de ontwikkeling van internationale normen en standaarden voor analysemethoden en monsterneming voor voeding in het algemeen en van zuivel in het bijzonder.

De actieve inzet van de Nederlandse zuivelsector in het internationale normalisatiewerk draagt sterk bij aan het faciliteren en waarborgen van de zuivelhandel en biedt mogelijkheden om op dit terrein ook tot (wereldwijd bindende) afspraken te komen in CODEX-verband.

Enkele voorbeelden van in 2020 bereikte resultaten zijn:

- Een nieuwe ISO norm voor de bepaling van het carotenoïde gehalte in zuigelingenvoeding;
- Overname als Europese norm van vier IDF/ISO normen voor de analyse van nutriënten in zuivel en zuigelingenvoeding door de Europese Technische Commissie (CEN) voor melk en zuivelproducten:
 - Twee methoden voor de bepaling van mineralen en sporenelementen in melk, melkproducten en zuigelingenvoeding;
 - Een methode voor de bepaling van de vetzuursamenstelling in deze producten;
 - Een methode voor de bepaling van totaal jood in zuigelingenvoeding.

2.8 NEDERLANDS NATIONAAL COMITÉ – IDF

Nederland is vertegenwoordigd in de Internationale Zuivelbond (IDF) via het Nederlands Nationaal Comité (NNC) van IDF. NNC is als themagroep binnen ZuivelNL georganiseerd.

STAKEHOLDER ORGANISATIES

NNC-IDF vormt de lokale netwerkorganisatie van IDF. Dit netwerk omvat de belangrijkste stakeholders van de Nederlandse zuivelsector. In de themagroep participeren LTO Nederland, de Nederlandse Zuivelorganisatie (NZO), Gezondheidsdienst voor Dieren, Wageningen Universiteit & Research (Zuivelkunde en de Dairy Campus), de organisatie voor kwaliteitsborging en -analyse (Qlip), NIZO Food Research en het Nederlands Normalisatie Instituut (NEN). NNC dekt op deze manier de volle breedte van het werkerrein van IDF.

SCHARNIERPUNT TUSSEN IDF EN NEDERLANDSE ZUIVEL

Het NNC fungeert als sectoraal platform en als coördinatiepunt voor Nederlandse standpuntvorming of

inbreng met betrekking tot alle IDF gerelateerde zaken, zoals beoordeling van nieuw voorgestelde activiteiten voor het IDF-werkprogramma, besluitvorming over voortgang of publicatie van ISO-IDF-normen, het leveren van inhoudelijke input bij surveys en deelname van Nederlandse deskundigen in IDF-gremia of aan specifieke activiteiten uit het werkprogramma.

NETWERKONTWIKKELING EN NATIONALE ACTIVITEITEN

Het Nederlandse netwerk aan bij IDF betrokken deskundigen telde eind 2020 zo'n 45 personen. Naast het individuele functioneren van Nederlandse experts in de diverse IDF gremia, leverde NNC centraal input op 17 questionnaires en surveys met een breed scala aan onderwerpen, zoals technische standaarden, schoolmelk, melkprijsvorming en organisatie gerelateerde onderwerpen, zoals de herziening van de IDF strategie en verenigingsstatuten.

NNC financierde vanuit haar bestemmingsreserve standaarden een ondercoördinatie van Qlip uitgevoerd internationaal laboratoriumonderzoek, dat tot

doel had om een belangrijke referentiemethode voor de bepaling van het vochtgehalte in poedervormige melkproducten qua onderbouwing in het kader van Codex toekomstbestendig te houden.

IDF/ISO ANALYTICAL WEEK 2020

Van 7 tot 9 april 2020 kwamen ruim honderd internationale experts op het gebied van analyse en monsterneming van melk en melkproducten virtueel bijeen voor de jaarlijkse IDF/ISO Analytical Week (AW). Dit is de gecombineerde vergadering van IDF en de ISO commissie voor melk en melkproducten. Tijdens de verschillende sessies werd gewerkt aan de ontwikkeling van een groot aantal methoden op het gebied van chemische en microbiologische analyse van melk en melkproducten. Deze methoden zullen als IDF/ISO norm gepubliceerd worden en zijn vooral bedoeld om barrières in de internationale zuivelhandel weg te nemen.

Voorbeelden van onderwerpen waar de zuivelexperts aan werken zijn bepalingmethoden voor melamine, lactose, aminozuren, bifidusbacteriën,

Het NNC fungeert als sectoraal platform en als coördinatiepunt voor Nederlandse standpuntvorming in IDF

verteerbaarheid van zuiveleiwitten, een screeningsmethode voor diergeneesmiddelen en een richtlijn voor de toepassing van infraroodspectrometrie.

Om de internationale harmonisatie te stimuleren werd aan de AW2020 ook deelgenomen door vertegenwoordigers van AOAC International en USP (Amerikaanse normalisatie) en ICAR. Ook is in toenemende mate sprake van betrokkenheid van Chinese experts bij dit internationale normalisatiewerk.

IDF JAARVERGADERINGEN

Begin november hield de IDF haar jaarvergaderingen. Deze vonden dit jaar volledig online plaats. Tijdens de IDF-jaarvergaderingen werd ook het IDF Annual Report 2019-2020 gepubliceerd.

Tijdens de jaarvergadering werd de Italiaan Piercristiano Brazzale met algemene instemming benoemd tot voorzitter voor een termijn van vier jaar. De vergadering besloot ook op voordracht van het NNC-IDF Henk Hogeveen, hoogleraar Animal Health Management aan de Wageningen Universiteit, te benoemen tot lid van de SPCC, als verantwoordelijke voor het thema Animal Health & Welfare.

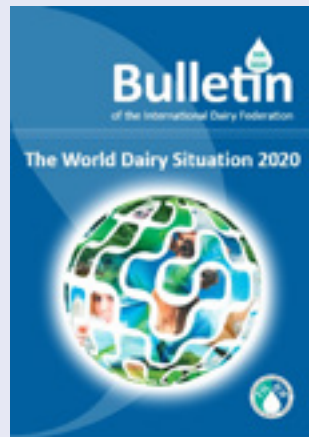
VN FOODSYSTEMS SUMMIT 2021

Een belangrijk element in het IDF-werk vormt de inspanning om op diverse

fronten in de internationale arena de belangen van de mondiale zuivelwereld te behartigen, bijvoorbeeld binnen Codex Alimentarius en in de relatie met gespecialiseerde VN-organisaties als FAO en WHO.

Een nieuwe ontwikkeling in dit verband, waarop nu sterk wordt ingezet, is de VN Food Systems Summit in 2021. Namens NNC-IDF neemt Thom Huppertz, hoogleraar Dairy Science & Technology aan de Wageningen Universiteit, deel aan de voorbereiding hiervan.

2.9 MARKTINFORMATIE

ZuivelNL heeft op het terrein van marktinformatie een rol als databank en informant voor de sector, is deskundige voor de interpretatie van data en is adviseur van de overheid in de context van Europees zuivelmarktbeleid.

NOTERINGEN

Voor de uitvoering van een aantal Europese bepalingen voor prijs-waarnemingen op de markt voor zuivelproducten heeft de minister van Economische Zaken de Commissie Officiële Nederlandse Zuivelnoteringen (CONZ) ingesteld. ZuivelNL is met het secretariaat belast.

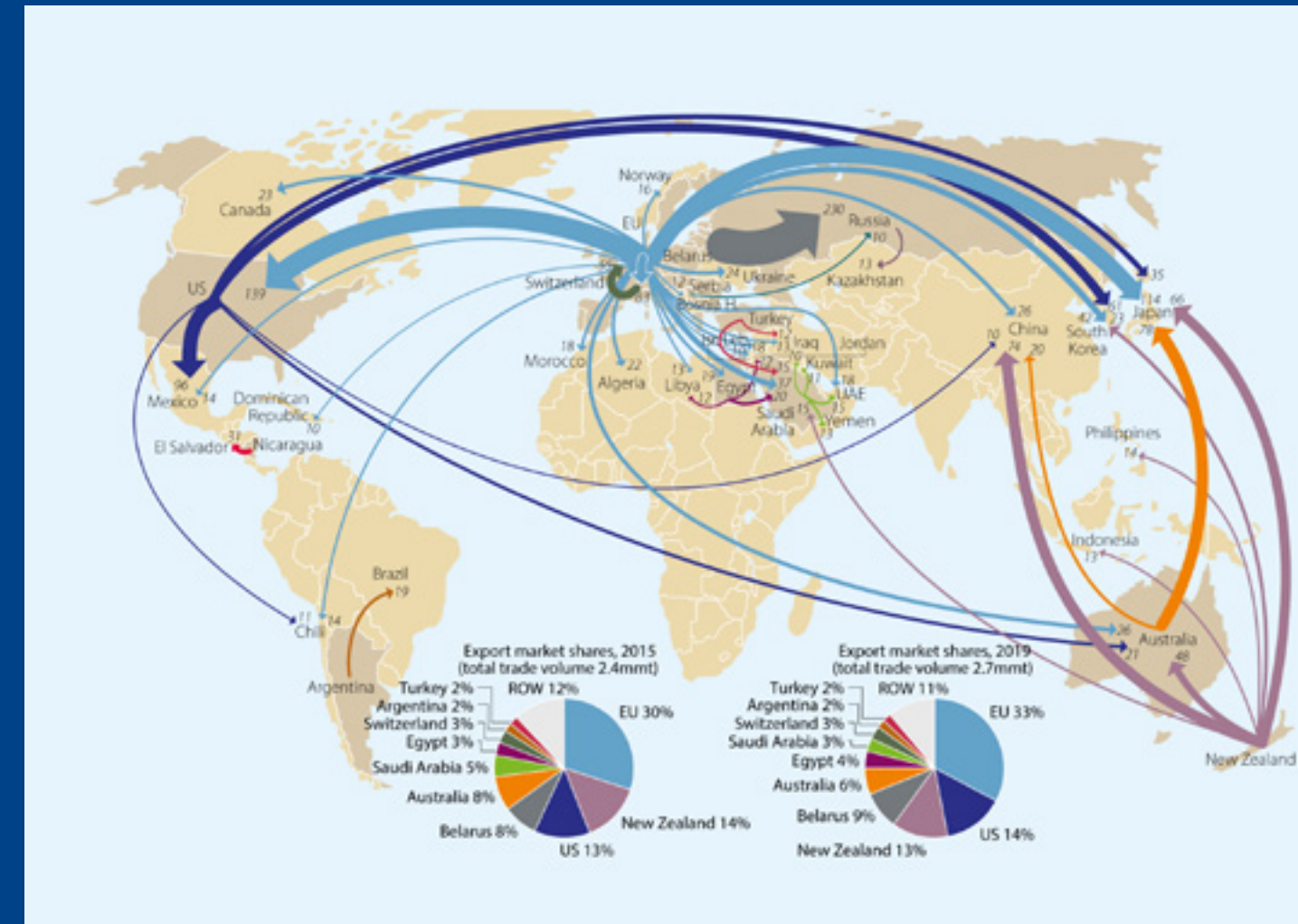
De CONZ stelt wekelijks op woensdag de prijzen (noteringen) vast waartegen diverse zuivelproducten bij levering af fabriek zijn verhandeld. Bij de vaststelling van de noteringen baseert de commissie zich op de (op de dag van notering) gangbare prijzen. De marktinformatie over deze prijzen wordt op de dag voorafgaand aan de bijeenkomst van de CONZ verzameld door de secretaris van de commissie. Daarvoor informeert de secretaris bij producenten en handelaren in de Nederlandse zuivelsector. Na vaststelling van de noteringen worden deze direct gepubliceerd op de website van ZuivelNL. Tevens wordt de Europese Commissie geïnformeerd.

PUBLICATIES

ZuivelNL publiceert wekelijks de noteringen, elke maand het Marktbericht Zuivel en het productie en prijsoverzicht per land, elk kwartaal Wereld Zuivelhandel Actueel en jaarlijks Zuivel in Cijfers.

In oktober is tijdens een webinar de nieuwste editie van het IDF World Dairy Situation Report gepresenteerd. Dit report wordt jaarlijks in opdracht van IDF door ZuivelNL en het Franse CNIEL samengesteld en biedt een statistische overzicht van de mondiale zuivelsector. Extra aandacht werd aan de impact van de coronacrisis besteed.

In december werd in samenwerking met Rabobank de wereldzuivelkaart geactualiseerd. De kaart visualiseert de uitdagingen waarmee de internationale zuivelsector de afgelopen jaren is geconfronteerd. Op de kaart staan de belangrijkste internationale handelsstromen van de zuivelmarkt. Verder zijn de top 20 mondiale zuivelverwerkers, cijfers over de wereldmelkproductie en import- en exportaandelen voor de periode 2015-2019 te vinden.

HANDELSSTROMEN KAAS

ZuivelNL publiceert wekelijks de zuivelnoteringen

2.10 PUBLICATIES

NIEUWSBRIEF ZUIVELNL

Om de sector te voorzien van actuele informatie wordt maandelijks de Nieuwsbrief ZuivelNL gepubliceerd. Ontwikkelingen rond de themagroepen, resultaten van het door ZuivelNL gefinancierde onderzoek en (inter)nationale marktontwikkelingen worden hierin opgenomen.

MARKTBERICHT

Maandelijks wordt een actueel overzicht van de marktontwikkelingen samengesteld. Deze publicatie omvat statistische informatie over de binnen- en buitenlandse handel, melkaanvoer en melkverwerking, prijsontwikkelingen en EU-marktordening.

ZUIVELPRODUCTIE PER LAND

Een maandelijks overzicht van de melkaanvoer en zuivelproductie per land in de EU en de belangrijkste derde landen.

ZUIVELPRIJZEN PER LAND

Dit overzicht verschijnt maandelijks en bevat marktprijzen van de belangrijkste zuivelproducten in de EU en derde landen.

WERELDZUIVELHANDEL ACTUEEL

Exportontwikkelingen van de belangrijkste zuivelproducten worden gepresenteerd in de publicatie Wereldzuivelhandel Actueel. Deze publicatie verschijnt op kwartaalbasis.

ZUIVEL IN CIJFERS

De publicatie Zuivel in Cijfers biedt elk jaar een cijfermatig overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in de Nederlandse zuivelsector; de publicatie verschijnt ook in het Engels. De achterliggende statistische gegevens kunnen via de website van ZuivelNL worden geraadpleegd. In januari 2021 is de vernieuwde flyer Zuivel in Cijfers verschenen, met in vogelvlucht een actueel, cijfermatig overzicht van de Nederlandse zuivelsector.

WORLD DAIRY TRADE MAP 2020

Op de kaart staan de belangrijkste internationale handelsstromen van de zuivelmarkt. Verder zijn de top 20 mondiale zuivelverwerkers, cijfers over de wereldmelkproductie en import- en exportandelen voor de periode 2015-2019 te vinden.

SECTORRAPPORTAGE 2019 DUURZAME ZUIVELKETEN

Jaarlijks beoordeelt Wageningen Economic Research de verduurzaming van de zuivelketen op verzoek van de Duurzame Zuivelketen.

BROCHURE KOEMONITOR

KoeMonitor is een systematiek waarmee producenten van zuivelproducten en melkveehouders kunnen aantonen dat zij voedsel produceren volgens de wettelijke eisen. In KoeMonitor zijn KoeData, KoeAlert en KoeKompas aan elkaar gekoppeld.

POSTER 'MAG IK DIT MIDDEL GEBRUIKEN'

Mag ik dit middel gebruiken? Dit is een vraag die veehouders zich regelmatig stellen, wanneer ze een nieuw middel aangeboden krijgen. In opdracht van ZuivelNL is een poster ontwikkeld die melkveehouders kan helpen om hier snel inzicht in te krijgen.

POSTER NEDERLAND ZUIVELLAND

Op de poster Nederland Zuivelland vertellen heldere illustraties hoeveel melk Nederlandse koeien produceren, wat ervan wordt gemaakt en wat de belangrijkste exportlanden zijn. De poster kan gebruikt worden in het klaslokaal, maar ook als materiaal voor een bedrijfsstand of op een beurs voor studie- en beroepskeuze.

ZUIVEL WERKT

In samenwerking met partners in de zuivelindustrie en het scholingsveld is deze brochure ontwikkeld. Hiermee wordt bijgedragen aan de werving van jongeren voor opleidingen in de proces- en levensmiddelenindustrie die kunnen leiden naar een baan in de zuivelindustrie.

Bijlage

BIJLAGE 1 OVERZICHT HOOFD- EN NEVENFUNCTIES BESTUURSLEDEN ZUIVELNL

Naam	Hoofdfunctie	Eigenaar/aandeelhouder	Nevenfuncties
Herman Bakhuis	Melkveehouder	Melkveebedrijf	- Vicevoorzitter vakgroep melkveehouderij LTO Nederland
Klaas Hokse	Algemeen directeur Rouveen Kaasspecialiteiten		- Bestuurslid Nederlandse Geiten Zuivel Organisatie NGZO - Bestuurslid Nederlands Nationaal Kaaskeurconcorso
Hester Maij	Corporate director Public Affairs & Farm Sustainability FrieslandCampina		- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Doen - Lid Raad van Toezicht Fonds Podiumkunsten - Bestuurslid Nederlandse Zuivel Organisatie NZO - Bestuurslid Stichting Courage - Bestuurslid Stichting Weidegang - Algemeen bestuurslid VNO-NCW - Voorzitter Faunabeheereenheid Overijssel
Wil Meulenbroeks	Melkveehouder	Melkveebedrijf	- Voorzitter vakgroep melkveehouderij LTO Nederland - Voorzitter Stichting Courage - Bestuurslid Stichting Weidegang
Arjan Schimmel	Melkveehouder	Melkveebedrijf	- Voorzitter DOC Kaas (tot 17 mei 2021) - Lid Raad van Commissarissen DMK (tot 28 april 2021)
Harm Wiegersma	Melkveehouder	Melkveebedrijf	- Voorzitter Nederlandse Melkveehouders Vakbond NMV - Voorzitter Stichting Meldpunt Klachten Banken

BIJLAGE 2 SAMENSTELLING THEMA- EN STUURGROEPEN ZUIVELNL

Juni 2021

ZuivelNL heeft vijf themagroepen en twee stuurgroepen waarin specialisten van de ledenorganisaties, partners en andere partijen uit de keten samenwerken.

THEMAGROEP DUURZAME ZUIVELKETEN

Voorzitter	H. Majij	FrieslandCampina
Lid	H. Bakhuis	LTO
	W. Brouwer - De Koning	LTO
	R. Derks	LTO
	A. Griffioen	Bel Leerdammer
	K. de Jong	A-ware Food Group
	J. Keestra	Hochwald Foods Nederland
	F. Keurentjes	FrieslandCampina
	M. Klever	NAJK
	B. Kooiker	Rouveen Kaasspecialiteiten
	M. de Kreij	Vreugdenhil Dairy Foods
	E. Kremer	CONO Kaasmakers
	G. Mensink	DOC Kaas
	W. Meulenbroeks	LTO
	A. van Ommeren	Farmel
	G. Peters	NMV
	P. Vanhengel	Arla Foods
	E. Vedder	LTO
	R. van der Velde	Kaasmakerij Henri Willig
	J. Verstraten	LTO
	H. Wieggersma	NMV
	H. van der Wind	DeltaMilk
Secretaris	B. van Erve	ZuivelNL
Adviseur	A. Aalberts	LTO
	G. Hartdief	DOC Kaas
	O. Meuffels	NZO

THEMAGROEP EXPORT

Voorzitter	W. Kloosterboer	NZO
Lid	T. Bolt	NZO
	H. Bouw	NZO
	L. van Sijll	NZO
	O. Boersma	Gemzu
	L. van de Krogt	Gemzu
	K. Theunissen	Gemzu
	E. Nieuwenhuijzen	Gemzu
	M. Mellema	VNFKD
	H. Taekema	NGZO
Secretaris	N. Arts	ZuivelNL
	A. Lugtigheid	ZuivelNL

THEMAGROEP NNC-IDF

Voorzitter	O. Meuffels	NZO
Lid	P. Dekker	NZO
	W. Brouwer de Koning	LTO
	W. Meulenbroeks	LTO
	H. van den Bijgaart	Qlip
	M. de Vreeze	NEN
	B. de Lange	GD
	K. Hettinga	Wageningen UR
	C. de Koning	Dairy Campus
	N. Zoon	NIZO
Secretaris	J. Jansen	ZuivelNL

THEMAGROEP ONDERZOEK & INNOVATIE

Voorzitter	J. Verstraten	LTO
Lid	W. Meulenbroeks	LTO
	vacature	LTO
	J. Aantjes	NMV
	G. Mensink	NZO
	E. Wunnekink	NZO
Secretaris	W. Koops	ZuivelNL

**STUURGROEP PRAKTIJKIMPLEMENTATIE
KRINGLOOPWIJZER**

Voorzitter	F. Keurentjes	NZO
Lid	W. Meulenbroeks	LTO
	J. Verstraten	LTO
	J. Gielen	VLB
	H. Flipsen	Nevedi
Secretaris	L. van Keulen	ZuivelNL

**THEMAGROEP
RUNDERGEZONDHEID DKR**

Voorzitter	E. Vedder	LTO
Lid	R. Derks	LTO
	B. Doppenberg	NMV
	F. Keurentjes	NZO
	J. Atsma	SBK
	H. Swinkels	SBK
	W. Thus	SBK
	W. Hartendorf	LTO vleesvee
Secretaris	A. Vollering	ZuivelNL
	H. Bekman	SBK
Adviseur	S. Claessens	Dierenartsen Midden-Brabant
	F. van Genugten	Dierenartsen Doetinchem-Zeddam
	Y. Schukken	GD
	M. van Spijk	NZO
	H. Lidders	V&LN
	R. van Rossum	LTO

**STUURGROEP VERANTWOORD
MEDICIJNGEBRUIK**

Voorzitter	R. Derks	LTO
Lid	E. Waninge	NMV
	P. Egberink	KNMvD
	E. Vedder	LTO
	R. van Rossum	LTO
	F. Beijen-Koning	NZO
	M. de Kreij	NZO
	H. de Groot	CPD
Secretaris	A. Vollering	ZuivelNL
	H. Voogd	ZuivelNL
Adviseur	T. Lam	GD
	M. Poldermans	Fidin

ZUIVELNL

BENOORDENHOUTSEWEG 46
2596 BC DEN HAAG

INFO@ZUIVELNL.ORG
WWW.ZUIVELNL.ORG

KVK 59667222